

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
STARPTAUTISKO UN EIROPAS TIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

**TIESISKĀS PALĪDZĪBAS LĪGUMU PĀRSLĒGŠANAS
PERSPEKTĪVAS UN ALTERNATĪVAS TO AIZSTĀŠANAI**

BAKALAURA DARBS

Autors: **Juris Egle**

Studenta apliecības Nr.: je14005

Darba vadītājs: Asoc. profesore dr.iur. Irēna Kucina

Rīga 2018

Anotācija

Bakalaura darbs "Tiesiskās palīdzības līgumu pārslēgšanas perspektīvas un alternatīvas to aizstāšanai".

Bakalaura darba teorētiskajā daļā ir apskatīta starptautisko līgumu noslēgšanas teorija, t.sk. to iespējamie veidi, sekas, kā arī no tiem izrietošās tiesības un pienākumi.

Bakalaura darba pētījuma daļā tiek aplūkots Latvijas Republikā spēkā esošie normatīvie akti, kuri regulē starptautisko privāttiesību jomu. Tiek analizēta Latvijas Republikas noslēgto tiesiskās palīdzības līgumu iespējamā pārslēgšana, un autora piedāvātie iespējamie risinājumi, ja noslēgtie tiesiskās palīdzības līgumi tiks denonsēti, kā arī iespējamie pasākumi negatīvo seku mazināšanai starptautisko privāttiesību jomā.

Bakalaura darbs sastāv no ievada, 3 nodaļām, 3 apakšnodaļām, secinājumiem un priekšlikumiem, literatūras un avotu saraksta.

Atslēgvārdi: tiesiskās palīdzības līgums, Latvijas Republika, pārslēgšana, riski.

Abstract

The Bachelor's degree thesis Prospects for Renewal of Legal Assistance Treaties and Their Alternatives.

In the theoretical part of the Bachelor's degree thesis the author has discussed the theory of signing international treaties, incl. possible types, consequences, as well as rights and duties arising therefrom.

In the research part of the Bachelor's degree thesis the author has examined the applicable regulatory enactments of the Republic of Latvia, which regulate the sphere of the international private law. This part includes the analysis of potential renewal of legal assistance treaties signed by the Republic of Latvia, solutions offered by the author, if legal assistance treaties are denounced, as well as possible measures for the reduction of negative consequences in the sphere of the international private law.

The Bachelor's degree thesis consists of the introduction, 3 chapters, 3 sub-chapters, conclusions and suggestions, list of references.

Key words: legal assistance treaty, Republic of Latvia, renewal, risks.

Satura rādītājs

Anotācija	2
Abstract	3
Ievads	5
1. Starptautisko privāttiesību regulējums Latvijā	6
2. Normatīvie akti, kuri regulē starptautisko privāttiesību jomu Latvijā	9
3. Latvijas Republikas noslēgto tiesiskās palīdzības līgumu analīze	14
3.1. Tiesiskās palīdzības līgumu noslēgšanas vēsturiskais aspekts.....	14
3.2. Tiesiskās palīdzības līgumu struktūra un praktiskais pielietojums..	14
3.3. Tiesiskās palīdzības līgumu pārslēgšanas nepieciešamība.....	28
Secinājumi un priekšlikumi	32
Izmantotā literatūra un avoti.....	40

Ievads

Starptautisko līgumu slēgšanu Latvijas vārdā regulē Satversme un visai lakoniskais 1994. gada likums "Par Latvijas Republikas starptautiskajiem līgumiem".

Saskaņā ar Civillikuma 25.pantu ir noteikts, ka Civillikuma Ievada noteikumi piemērojami, ciktāl starptautiskos līgumos un konvencijās, kurās piedalās Latvija, nav noteikts citādi. Tas būtībā nozīmē, ka likumdevējs, pieņemot Civillikuma 25.pantu, jau ir noteicis, ka Civillikuma Ievada noteikumi piemērojami tikai tad, ja starptautiskajos līgumos un konvencijās, kurās piedalās Latvija, konkrētā situācija nav regulēta, tādējādi Civillikuma Ievada noteikumi padarīti par sekundāriem.

Mūsdienu pasaulē arvien lielāku lomu iegūst starptautiskās privāttiesības. Eiropas Savienībā šī procesa pamatā ir Eiropas savienības valstu savstarpējās integrācijas procesi, kuri nosaka brīvu starpvalstu tirdzniecības principu ieviešanu, un brīvu darbaspēka pārvietošanos. Tomēr jāņem vērā, ka Latvijas Republikas juridiskās personas un iedzīvotāji veic uzņēmējdarbību un aktīvi pārvietojas, ne tikai Eiropas Savienības robežās, bet arī citās pasaules valstīs. Pasaules globalizācijas un liberālās demokrātijas laikmetā, kad cilvēka brīvības tiek paceltas agrāk nepieredzētā kvalitātē, katras valsts pienākums ir rēķināties ar to, ka savas valsts preču, pakalpojumu un iedzīvotāju, brīvas pārvietošanās rezultātā, iespējamās visdažādākās civiltiesiska rakstura tiesiskas problēmas attiecībās ar citu valstu juridiskajām personām un iedzīvotājiem.

Pētījums ir aktuāls, ņemot vērā apstākli, ka Latvijas Republika kā starptautisko tiesību subjekts, iestājoties Eiropas Savienībā turpina rūpēties par savu juridisko un fizisko personu tiesisko stāvokli un aizsardzību problēmās, kuras satur ārvalsts elementu.

Izpētot tiesiskās palīdzības līgumus ar trešajām valstīm, autors pievērsīs uzmanību tam kādas ir perspektīvas šo līgumu pārslēgšanai un kādas ir alternatīvas, ja šie līgumi netiks pārslēgti vai tiks denonsēti saskaņā ar Eiropas tiesību prasībām.

Darbā autors izmanto šādas pētniecības metodes:

1. Vēsturisko metodi, izpētot tiesiskās palīdzības līgumu ar trešajām valstīm noslēgšanas vēsturi, un to aktualitāti pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā;
2. Salīdzinošo metodi, salīdzinot Eiropas starptautisko privāttiesību regulējumu ar Latvijas noslēgtajiem tiesiskās palīdzības līgumiem ar trešajām valstīm;
3. Analītisko metodi, analizējot tiesiskās palīdzības līgumus ar alternatīvām iespējām, ja starpvalstu attiecībās privāttiesību jomā nāktos piemērot starptautiskās konvencijas (līgumus).

1. STARPTAUTISKO PRIVĀTTIESĪBU REGULĒJUMS LATVIJĀ

Starptautisko privāttiesību subjekti ir fiziskas un juridiskas personas, starptautiskas organizācijas un atsevišķos gadījumos arī valstis vai valstīm līdzīgi veidojumi.¹ Kā arī abas Komerclikumā regulētās tiesībspējīgās personālkomersabiedrības – pilsabiedrība un komandītsabiedrība.²

Katrā nacionālajā tiesību sistēmā pastāv tiesību avotu daudzveidība.³ Starptautisko tiesību avotiem piemīt divējāda daba – pastāv starptautiska līmeņa un nacionāla līmeņa noteikumi. Katra valsts patstāvīgi noteic savu starptautisko privāttiesību avotu klāstu.⁴ Profesors Juris Bojārs kā starptautisko privāttiesību avotus nosauc starptautiskos līgumus (konvencijas), starptautiskās paražas, vispāratzītos tiesību principus, starptautisko tiesu un arbitrāžu nolēmumus un dažādu nāciju augstākās kvalifikācijas zinātnieku viedokļus.⁵

Latvijā starptautiskās privāttiesības ir kodificētas vairākos nozaru tiesību aktos. Starptautisko privāttiesību nacionālais regulējums ir ietverts Satversmē, Civillikuma Ievadā un Civilprocesa likumā, bet starptautiskais starptautisko privāttiesību regulējums ietverts starptautiskajos līgumos (konvencijās), kurus Latvija parakstījusi (pievienojusies), divpusējos (trīspusējos) tiesiskās palīdzības līgumos un ES regulās (direktīvās).

Iestājoties Eiropas Savienībā Latvijai radās nepieciešamība pielāgot tiesību sistēmu jaunajiem tiesiskajiem apstākļiem. Vēl pirms iestāšanās ES, Latvijas Republikas Satversme tika grozīta. Satversmes 68.pants tika izteikts redakcijā, kura pieļauj, ka Saeima var deleģēt starptautiskām institūcijām daļu no valsts institūciju kompetences.⁶

¹ Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998, 16. lpp.

² Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 73. lpp.

³ Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga: zv. adv. J. Neimanis, 2004, 66. lpp.

⁴ Mieriņa A. Starptautiskās privāttiesības: ģenēze un sistēma. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 31. lpp.

⁵ Mieriņa A. 2015, 31. lpp. Grām: Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības I. Rīga : Zvaigzne ABC, 2010, 26.lpp.

⁶ Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē: LV likums. Pieņemts 08.05.2003. [16.03.2018.]. Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/75141-grozijumi-latvijas-republikas-satversme>

Tiesību normu hierarhija Latvijā pēc iestāšanās Eiropas Savienībā ir kļuvusi vēl komplicētāka. Apvienotu ES un Latvijas ārējo normatīvo tiesību aktu juridiskā spēka hierarhiju nevar izveidot. ES tiesību kopums, tāpat kā Latvijas tiesību sistēma, ir atsevišķa, autonoma tiesību sistēma ar specifiskām tradīcijām.⁷

Latvija, kā ES dalībvalsts, atzīst arī Eiropas Savienības regulējuma pārākumu pār nacionālo regulējumu.

No ES Tiesas sprieduma lietā 6/64 *Costa v ENEL* izriet, ka ES pamatlīgumi un ES leģislatīvie tiesību akti ir pārāki pār nacionālajiem tiesu aktiem visās jomās, kurās dalībvalstis ir piekritušas ierobežot savu suverenitāti par labu ES. Turklāt minētajā spriedumā ir skaidri noteikts, ka nav pieļaujams, ka valstu vēlāk pieņemtajiem tiesību aktiem varētu būt augstāks spēks nekā tiesību sistēmai, ko dalībvalstis savstarpēji pieņēmušas. Tas nozīmē to, ka vēlāk pieņemts nacionālais normatīvais akts nevar būt ar augstāku spēku kā ES tiesību akts un tādā veidā mazināt vai atcelt ES tiesību akta ietekmi konkrētajā dalībvalstī.⁸

Autora ieskatā pašreizējā ārējo tiesību normu hierarhija Latvijā ir izveidojusies šāda:

1. Latvijas Republikas Satversme;
2. Starptautiskās tiesību normas, kuras ir stājušās spēkā attiecībā uz Latviju;
3. Latvijas Republikas likumi;
4. Ministru kabineta noteikumi;
5. pašvaldību saistošie noteikumi.

Šāda hierarhija veidojas kopsakarā skatot Administratīvā procesa likuma 15. panta otro, trešo un ceturto daļas.⁹

Autors secina, ka darbā apskatāmie, tiesiskās palīdzības līgumi ieņem svarīgu lomu, kā starptautisko privāttiesību avots.

Starptautiskajās privāttiesībās ir trīs pamatjautājumi:

⁷ Ostrovska L. Ārējo normatīvo tiesību aktu hierarhija pēc Latvijas pievienošanās Eiropas Savienībai (II). *Likums un Tiesības*, 2006, 8. sēj., nr. 3, 78.lpp.

⁸ Vīgante S, Latvijas Republikas Tieslietu ministrija. Eiropas Savienības tiesību ieviešanas rokasgrāmata. 2014, Pieejama: <https://www.tm.gov.lv/lv/daliba-es/es-tiesibu-ieviesanas-rokasgramata> 17. lpp.[aplūkota: 2018. gada 6. martā].

⁹ Administratīvā procesa likums: LV likums. Pieņemts 25.10.2001. [16.03.2018.]. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=55567>

- 1) **lietu piekritība** – kuras valsts tiesa ir kompetenta skatīt strīdu;
- 2) **piemērojamo tiesību izvēle** – kuras valsts (savas vai ārvalsts) tiesības tiesa piemēros, ja skatīs lietu;
- 3) **sprieduma atzīšana un izpilde** – vai citas valstis vai nācijas būs gatavas atzīt to, ko tiesa būs nolēmusi.¹⁰

Latvijas noslēgtajos tiesiskās palīdzības līgumos ir ietverts regulējums šo jautājumu piekritībai ģimenes lietās.

2. NORMATĪVIE AKTI, KURI REGULĒ STARPTAUTISKO PRIVĀTTIESĪBU JOMU LATVIJĀ

Uz darba izstrādāšanas brīdi starptautisko privāttiesību regulējums Latvijas fiziskajām personām ģimenes lietās ir iespējams četros veidos:

- 1) Eiropas Savienības ietvaros starptautisko privāttiesisko attiecību regulējums ģimenes lietās notiek atbilstoši Eiropas Savienības likumiem (ES dibināšanas līgums, direktīvas, regulas);
- 2) Ar trešajām valstīm, kuras nav Eiropas Savienības dalībvalstis, bet ar kurām Eiropas Savienībai ir noslēgti tiesiskās palīdzības līgumi, starptautisko privāttiesisko attiecību regulējums ģimenes lietās notiek atbilstoši noslēgtajiem tiesiskās palīdzības līgumiem starp šīm valstīm un Eiropas Savienību;
- 3) Ar trešajām valstīm, kuras nav Eiropas Savienības dalībvalstis, un ar kurām Eiropas Savienībai nav noslēgti tiesiskās palīdzības līgumi, starptautisko privāttiesisko attiecību regulējums ģimenes lietās notiek atbilstoši starptautiskajām konvencijām, kurām šīs valstis pievienojušās vai parakstījušās;
- 4) Ar trešajām valstīm, kuras nav Eiropas Savienības dalībvalstis, bet ar kurām Latvijas Republikai ir noslēgti tiesiskās palīdzības līgumi, starptautisko privāttiesisko attiecību regulējums ģimenes lietās notiek atbilstoši šiem noslēgtajiem līgumiem.

¹⁰ Mieriņa A. 2015, 19. lpp. Grām: Hartley T.C. International Commercial Litigation: Text, Cases and Materials on Private International Law. New York: Cambridge University Press, 2009, p. 3.

Uz darba izstrādes brīdi, pētījuma apjoma robežās, Latvijas Republikai ir sekojoši, spēkā esoši, tiesiskās palīdzības līgumi:

Latvija ir noslēgusi astoņus divpusējus (trīspusējus) tiesiskās palīdzības līgumus, kas paredz dažādus tiesiskās palīdzības veidus civiltiesību, ģimenes, darba tiesību un krimināltiesību jomā. Šajos tiesiskās palīdzības līgumos noteikts nacionālais režīms, turklāt visos līgumos praktiski identiskā redakcijā.¹¹

Ar trešajām valstīm:

- 1) 1993. gada 3. februāra Līgums starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās;¹²
- 2) 1993. gada 14. aprīļa Līgums starp Moldovas Republiku un Latvijas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās;¹³
- 3) 1994. gada 21. februāra Līgums starp Latvijas Republiku un Baltkrievijas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās;¹⁴
- 4) 1995. gada 23. maija Līgums starp Latvijas Republiku un Ukrainu par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes, darba un krimināllietās;¹⁵

¹¹ Mieriņa A. 2015, 67. lpp.

¹² Līgums starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 30.11.1999. Nr. 394/396. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/533> [aplūkots 2018. gada 24. februārī].

¹³ Līgums starp Moldovas Republiku un Latvijas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 04.10.1995. Nr. 152. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=37059> [aplūkots 2018. gada 24. februārī].

¹⁴ Līgums starp Latvijas Republiku un Baltkrievijas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 07.02.1995. Nr. 19. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=33834> [aplūkots 2018. gada 3. martā].

¹⁵ Līgums starp Latvijas Republiku un Ukrainu par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes, darba un krimināllietās. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 31.10.1995. Nr. 168. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=203281> [aplūkots 2018. gada 3. martā].

- 5) 1996. gada 23. maija Līgums starp Latvijas Republiku un Uzbekistānas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes, darba un krimināllietās;¹⁶
- 6) 1997. gada 10. aprīļa Latvijas Republikas un Kirgīzijas Republikas līgums par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās;¹⁷

Ar Eiropas Savienības dalībvalstīm:

- 7) 1994.gada 23.februāra Līgums starp Latvijas Republiku un Polijas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes, darba un krimināllietās;¹⁸
- 8) 1992.gada 11.novembra Līgums par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām starp Latvijas Republiku, Igaunijas Republiku un Lietuvas Republiku.¹⁹

Uz darba izstrādes brīdi, pētījuma apjoma robežās, Latvijas Republikai ir sekojoši, spēkā esoši, Eiropas Savienības sekundārās tiesību normas (Regulas):

1) Eiropas Savienības Padomes Regula (EK) Nr.2201/2003 no 2003.gada 27.novembra par piekritību un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību, un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr.1347/2000 (**Briseles IIbis regula**)²⁰ stājās spēkā 2005.gada 1.martā visās ES dalībvalstīs.

¹⁶ Līgums starp Latvijas Republiku un Uzbekistānas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes, darba un krimināllietās. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 27.09.1996. Nr. 162. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=40614> [aplūkots 2018. gada 4. martā].

¹⁷ Latvijas Republikas un Kirgīzijas Republikas līgums par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 02.06.1998. Nr. 159/161. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=37059> [aplūkots 2018.gada 4. martā].

¹⁸ Līgums starp Latvijas Republiku un Polijas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes, darba un krimināllietās. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 07.02.1995. Nr. 19. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=33833> [aplūkots 2018. gada 11. martā].

¹⁹ Līgums par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām starp Latvijas Republiku, Igaunijas Republiku un Lietuvas Republiku. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 14.07.2000. Nr. 259/261. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/804> [aplūkots 2018. gada 11. martā].

²⁰ Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu. Oficiālais Vēstnesis, 23.12.2003. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32003R2201> [aplūkota 2018. gada 24. februārī].

Latvijas gadījumā Briseles IIbis Regula aizstāj trīspusējo 1992.gada 11.novembra Līgumu par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām starp Latvijas Republiku, Igaunijas Republiku un Lietuvas Republiku, kā arī 1994.gada 23.februāra Līgumu starp Latvijas Republiku un Polijas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes, darba un krimināllietās **attiecībā uz tiem jautājumiem, kas ietilpst Briseles IIbis Regulas piemērošanas jomā.**²¹

Kopš 2010.gada 28.oktobra pārrobežu laulības šķiršanas lietās jurisdikcija tiek noteikta pēc Briseles IIbis Regulas arī tad, ja laulību šķir pie notāra (Notariāta likuma 326.pants).²²

2) Eiropas Parlamenta un Eiropas Savienības Padomes 2007. gada 11. jūlija Regula (ES) 864/2007 (**Roma II regula**) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām, stājās spēkā 2009.gada 11. janvāra visās ES dalībvalstīs.²³

Regulas (EK) Nr.864/2007 jeb Roma II regulas mērķis ir harmonizēt kolīziju normas attiecībā uz ārpuslīgumiskām saistībām, paredzot, kuras valsts likums ir piemērojams attiecībā uz ārpuslīgumiskām saistībām (attiecībā uz neatļautu darbību, deliktiem). Šī joma līdz regulas pieņemšanai nav bijusi noregulēta ar Eiropas Savienības tiesību normām un katras dalībvalsts nacionālās normas paredzēja atšķirīgu regulējumu. Vispārējais Roma II regulas princips paredz, ka ārpuslīgumiska saistība skatāma saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā radies kaitējums. Papildu vispārējam principam Roma II regulā ietverti īpaši noteikumi attiecībā uz produktatbildību, negodīgu konkurenci, kaitējumu videi, intelektuālā īpašuma tiesību

²¹ Tieslietu ministrija. Projekts Nr. JUST/2010/JCIV/AG/0011-30-CE-0421092/00-75 „Jaunākās attīstības tendences pārrobežu ģimenes lietās Eiropas Savienībā: uzturēšanas saistības un laulības šķiršanai piemērojamais likums”, 18. lpp. Pieejams:

https://www.tm.gov.lv/files/archieve/lv_prez_11dok.pdf [aplūkots 2018. gada 5. martā].

²² Tieslietu ministrija. Projekts Nr. JUST/2010/JCIV/AG/0011-30-CE-0421092/00-75 „Jaunākās attīstības tendences pārrobežu ģimenes lietās Eiropas Savienībā: uzturēšanas saistības un laulības šķiršanai piemērojamais likums”, 18. lpp. Pieejams:

https://www.tm.gov.lv/files/archieve/lv_prez_11dok.pdf [aplūkots 2018. gada 5. martā].

²³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II). Oficiālais Vēstnesis, 31.07.2007. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32007R0864> [aplūkota 2018. gada 12. martā]

pārkāpumiem, kolektīvo rīcību, netaisnu iedzīvošanos, negotiorum gestio un culpa in contrahendo.²⁴

3) Eiropas Savienības Padomes 2008. gada 18. decembra Regula (EK) 4/2009 (Uzturēšanas Regula) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās stājās spēkā 2011. gada jūnijā visās ES dalībvalstīs.²⁵

Regulas Nr. 4/2009 vispārējs mērķis ir likvidēt visus vēl atlikušos šķēršļus uzturēšanas līdzekļu piedziņai Eiropas Savienībā, kas dod iespēju radīt tādu tiesisko vidi, kas ļauj uzturēšanas līdzekļu kreditoriem viegli, ātri un lielākoties bez maksas iegūt izpildes rīkojumu, kas būtu brīvi un bez šķēršļiem izpildāms Eiropas Savienības tiesiskajā telpā.²⁶

4) Eiropas Savienības Padomes 2010. gada 20. decembra Regula (ES) 1259/2010 (Roma III regula) ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai stājās spēkā 2012. gada 21. jūnijā visās ES dalībvalstīs.²⁷

Roma III regulas galvenais mērķis ir radīt lielāku tiesisko noteiktību un paredzamību, lai, vadoties no viena tiesību akta noteikumiem, būtu iespējams paredzēt saskaņā ar kuras valsts likumu laulība tiks šķirta vai laulātie tiks atšķirti, kā arī novērst „skriešanos uz tiesu,” lai viens no laulātajiem mēģinātu šķirt laulību konkrētas valsts tiesā, lai panāktu sev labvēlīgu rezultātu. Jāatzīst gan, ka šis mērķis

²⁴ Tieslietu ministrija. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību aktiem. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/eiropas-parlamenta-un-padomes-regula-ek-nr-864-2007-2007-gada-11-julijis-par-tiesibu-aktiem-> [aplūkots 2018. gada 12. martā].

²⁵ ES Padomes Regula (EK) Nr. 4/2009 (2008. gada 18. decembris) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās. Oficiālais Vēstnesis, 10.01.2009. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=celex%3A32009R0004> [aplūkots 2018. gada 13. martā].

²⁶ Eiropas Komisijas īpašās programmas "Civiltiesības" projekts „Jaunākās attīstības tendences pārrobežu ģimenes lietās Eiropas Savienībā: uzturēšanas saistības un laulības šķiršanai piemērojamais likums”. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/jaunakas-attistibas-tendences-parrobezu-ģimenes-lietas-eiropas-savieniba-uzturesanas-saistibas-un-la> [aplūkots 2018. gada 13. martā].

²⁷ ES Padomes Regula (ES) Nr. 1259/2010 (2010. gada 20. decembris), ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai. Oficiālais Vēstnesis, 29.12.2010. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32010R1259> [aplūkots 2018. gada 15. martā].

Eiropas Savienības tiesiskajā telpā tiek sasniegts daļēji, jo ne visas Eiropas Savienības dalībvalstis piedalās Roma III regulā.²⁸

5)ES Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr.1215/2012 (2012.gada 12.decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (**Briseles Ibis regula**), Šī regula stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī, to piemēro no 2015. gada 10. janvāra, izņemot 75. un 76. pantu, ko piemēro no 2014. gada 10. janvāra.²⁹

Eiropas Savienībā to, kuras dalībvalsts tiesās var celt prasību civillietā vai komerclietā pret personu no citas dalībvalsts un to, kādā kārtībā vienas dalībvalsts spriedumu var atzīt un izpildīt citā dalībvalstī, nosaka Eiropas Parlamenta un Padomes 2012.gada 12.decembra regula (ES) Nr.1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (pārstrādātā versija) (turpmāk – Briseles Ibis regula).

Ar Briseles Ibis regulu tiek aizstāta tās jomā iepriekš darbojusies Padomes 2000.gada 22.decembra [regula \(EK\) Nr. 44/2001](#) jeb Briseles I regula. Ar jauno Briseles Ibis regulu būtiskākās pārmaiņas skārušas izpildāmības pasludināšanas jeb *exequatur* procedūru, kura ar Briseles Ibis regulu tikusi atcelta. Rezultātā vienā Eiropas Savienības valstī pieņemtu spriedumu atzīst pārējās Eiropas Savienības dalībvalstīs **bez izpildāmības pasludināšanas**, kas saskaņā ar Briseles I regulu pirms izpildes bija jāveic uzrunātajā dalībvalstī. Ar Briseles Ibis regulu, pamatojoties uz savstarpējās uzticēšanās principu, panākts, ka spriedums, kas ir izpildāms izcelsmes valstī, ir izpildāms arī pārējās Eiropas Savienība dalībvalstīs. Briseles Ibis regula uzlabo arī tiesas izvēles līgumu efektivitāti. Rezultātā starptautiskais civilprocess

²⁸ Eiropas Komisijas īpašās programmas "Civiltiesības" projekts „Jaunākās attīstības tendences pārrobežu ģimenes lietās Eiropas Savienībā: uzturēšanas saistības un laulības šķiršanai piemērojamais likums”. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/jaunakas-attistibas-tendences-parrobezu-gimenes-lietas-eiropas-savieniba-uzturesanas-saistibas-un-la> [aplūkots 2018. gada 13. martā].

²⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (Brisele Ibis). Oficiālais Vēstnesis, 20.12.2012. Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32012R1215> [aplūkota 2018. gada 14. martā].

padarīts vienkāršāks, lētāks un efektīvāks, vienlaikus garantējot arī personu tiesisko interešu aizsardzību.³⁰

Minētās regulas neparedz noteikumus konkrētā strīda izšķiršanai. Šo regulu uzdevums ir norādīt uz ārvalsts likumu, kurš ir visciešāk saistīts ar konkrēto lietu. Risinājumu strīdā iesaistītajām personām konkrētajā jautājumā sniegs tas likums, uz kuru minētie akti būs norādījuši.³¹

Uz darba izstrādes brīdi, pētījuma apjoma robežās, Latvijas Republikai ir sekojošs, spēkā esošs starptautiskais regulējums:

Hāgas Starptautiskās privāttiesību konferences ietvaros 2007.gada 23.novembrī tika pieņemts arī Hāgas Protokols par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem.³² Eiropas Savienība 2009. gada 30. novembrī pieņēma Padomes lēmumu Nr. 2009/941/EK³³ par to, lai Eiropas Kopiena noslēgtu Hāgas 2007. gada 23. novembra Protokolu par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem. Līdz ar šī lēmuma pieņemšanu to, kādas valsts tiesību akti ir piemērojami Eiropas Savienības dalībvalstīs pārrobežu uzturlīdzekļu lietās, nosaka saskaņā ar Hāgas 2007.gada Protokolu. Jāatzīmē, gan, ka Hāgas 2007.gada Protokolu nepiemēro Apvienotajā Karalistē un Dānijā. Atsauce uz Hāgas 2007.gada Protokolu kā starptautisko instrumentu, kas nosaka pārrobežu uzturlīdzekļu lietās piemērojamo likumu Eiropas Savienības dalībvalstīs, ir ietverta arī Regulā (EK) Nr.4/2009. Tādejādi Hāgas 2007.gada Protokols Latvijai ir saistošs ne vien attiecībās ar trešajām valstīm, kas nav Eiropas Savienības dalībvalstis un kas ir pievienojušās Hāgas 2007.gada Protokolam,

³⁰ Tieslietu ministrija. Regula (EK) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās jeb Briseles Ibis regula. Oficiālais Vēstnesis, 20.12.2012. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/priekslukums-eiropas-parlamenta-un-padomes-regula-par-jurisdikciju-un-spridumu-atzisanu-un-izpild> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].

³¹ Tieslietu Ministrija. Piemērojamais likums līgumsaistībām un ārpuslīgumiskām saistībām. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/piemerojamais-likums-ligumsaistibam-un-arpusligumiskam-saistibam-1> [aplūkots: 2018. gada 13. martā].

³² Tieslietu Ministrija. 2007.gada Hāgas protokols par uzturēšanas saistībām piemērojamo likumu. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/lv-sadarbiba-2007-gada-hagas-protokols-par-uzturesanas-saistibam-piemerojamo-likumu-html> [aplūkots 2018. gada 12. aprīlī]; Protocol on the law applicable to maintenance obligations (Concluded 23 november 2007). Pieejams: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=133> [aplūkots 2018. gada 12. aprīlī].

³³ ES Padomes lēmums (2009/941/EK) par to, lai Eiropas Kopiena noslēgtu Hāgas 2007. gada 23. novembra Protokolu par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem (2009. gada 30. novembris). Oficiālais Vēstnesis, 16.12.2009. Pieejams: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=OJ:JOL_2009_331_R_0017_01 [aplūkots 2018. gada 12. aprīlī].

bet arī attiecībās ar visām Eiropas Savienības dalībvalstīm, izņemot Apvienoto Karalisti un Dāniju.³⁴

Autora ieskatā izriet secinājums, ka Latvijas tiesiskās palīdzības līgumi ar ES dalībvalstīm vairs nav piemērojami, kā starptautisko privāttiesību avots ģimenes lietās. Šos tiesiskās palīdzības līgumus aizstāj Eiropas Savienības spēkā esošie normatīvie akti.

Savukārt Tieslietu ministrija norāda, ka visos tiesiskās palīdzības līgumos ir ietvertas normas, par to, kuras valsts tiesā vai iestādē ir izskatāmas lietas par vecāku un bērnu tiesībām un pienākumiem, aizbildnību, paternitātes noteikšanu un apstrīdēšanu, adopciju (uz lietām par paternitātes noteikšanu un apstrīdēšanu, adopciju, aizgādības atņemšanu vecākiem Regula (EK) Nr.2201/2003 neattiecas), kas saistītas ar abām attiecīgajām līgumslēdzējām valstīm, kā arī šajos līgumos ir ietvertas normas par šajās lietās piemērojamo likumu, t.i., par to, kuras no līgumslēdzējām valstīm likums ir jāpiemēro. Tomēr attiecībā uz Latvijas tiesiskās palīdzības līgumiem ar Poliju, Lietuvu un Igauniju ir jāņem vērā, ka attiecībā uz to, kuras valsts tiesā vai iestādē izskatāma lieta par vecāku atbildību, šo līgumu normas nedarbojas, jo tās aizstāj augstāk minētā Regula (EK) Nr.2201/2003. Minētajā regulā nav ietvertas normas par vecāku atbildības lietās piemērojamo likumu, tādēļ **teorētiski Latvijas tiesiskās palīdzības līgumi ar Poliju, Lietuvu un Igauniju būtu piemērojami, nosakot vecāku atbildības lietās piemērojamo likumu, t.i., par to, kuras no līgumslēdzējām valstīm likums ir jāpiemēro.** *Tomēr šis jautājums ir atrisināts savādāk - Polija, Latvija, Lietuva un Igaunija ir izvēlējušās deklarēt, ka tās vecāku atbildības lietās piemērojamo likumu noteiks saskaņā Hāgas 1996.gada konvenciju par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem.*³⁵ Līdz ar to Latvijas tiesiskās palīdzības līgumi ar Poliju, Lietuvu un Igauniju nav arī piemērojami, nosakot vecāku atbildības lietās piemērojamo likumi, tā vietā, ja vecāku atbildības lieta skar Latviju un Poliju vai Lietuvu, vai Igauniju ir piemērojama Hāgas 1996.gada

³⁴ Tieslietu Ministrija. 2007.gada Hāgas protokols par uzturēšanas saistībām piemērojamo likumu. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/lv-sadarbiba-2007-gada-hagas-protokols-par-uzturesanas-saistibam-piemerojamo-likumu-html> [aplūkots 2018. gada 12. aprīlī]

³⁵ Par Hāgas konvenciju par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem: LV Likums. Pieņemts 17.10.2002. [14.04.2018.] Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=67818>

konvencija par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem.³⁶

3. LATVIJAS REPUBLIKAS NOSLĒGTO TIESISKĀS PALĪDZĪBAS LĪGUMU ANALĪZE

Ārvalstīs pastāvošo starptautisko privāttiesību noteikumu likumdošanas praksi nosacīti var iedalīt trīs grupās – valstis, kurās starptautiskās privāttiesības ir kodificētas vienotā aktā (Šveice, Beļģija u.c.), valstis, kurās starptautiskās privāttiesības ir kodificētas vairākos nozaru tiesību aktos (Krievija, Vācija, Latvija u.c.), un valstis, kurās starptautisko privāttiesību noteikumi vispār nav kodificēti, bet atsevišķi noteikumi iekļauti atsevišķos speciālajos tiesību aktos un tiesu praksē (Francija, Anglija).³⁷ Konkrētās nodaļas ietvaros, analizējot tiesiskās palīdzības līgumus starptautisko privāttiesību jomā, galvenokārt tiks pievērsta uzmanība un analizēti tiesiskās palīdzības līgumi ar trešajām valstīm starptautisko privāttiesību jomā.

3.1. Tiesiskās palīdzības līgumu noslēgšanas vēsturiskais aspekts

Vēsturiski Latvijas Republika savas atjaunotās neatkarības sākuma posmā, piešķirot lielu nozīmi sadarbības attīstībai tiesiskās palīdzības sniegšanas jomā civilajās, ģimenes un krimināllietās, noslēdza tiesiskās palīdzības līgumus ar Polijas Republiku un visām valstīm ar kurā Latvijai ir sauszemes robeža (Krievijas Federāciju, Baltkrievijas Republiku, Igaunijas Republiku un Lietuvas Republiku). Bez tam tika noslēgti tiesiskās palīdzības līgumi ar dažām bijušajām PSRS republikām (Ukrainu, Uzbekistānas Republiku, Kirgīzijas Republiku, Moldovas Republiku).

Starptautiskajā tiesiskajā sadarbībā nozīmīga loma ir Latvijas noslēgtajiem divpusējiem (trīspusējiem) starptautiskajiem līgumiem. Sadarbība, kas tiek īstenota,

³⁶ Tieslietu ministrija. Tiesiskās palīdzības līgumi ar Krievijas Federāciju, Ukrainu, Baltkrievijas Republiku, Uzbekistā. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/lv-sadarbiba-tiesiskas-palidzibas-ligumi-vecaku-atbildibas-lietas-html> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].

³⁷ Mieriņa A. 2015, 32. lpp.

pamatojoties uz starptautiska līguma noteikumiem, var būt atšķirīga, ņemot vērā attiecīgā līguma noteikumus. Tādējādi ar atsevišķām valstīm tiesiskā sadarbība tiek realizēta plašākā apjomā, paredzot gan tiesisko sadarbību krimināllietās un civillietās.³⁸

3.2. Tiesiskās palīdzības līgumu struktūra un praktiskais pielietojums

Latvijas noslēgtie tiesiskās palīdzības līgumi ar trešajā valstīm regulē ne vien jurisdikcijas un spriedumu atzīšanas noteikumus civillietās un komercietās, bet arī to, pēc kuras valsts likumiem, piemēram, apspriežamas laulāto personiskās un mantiskās attiecības vai šķirama laulība.³⁹

Šie līgumi samērā plaši regulē jurisdikcijas un spriedumu atzīšanas noteikumus civillietās un komercietās. To galvenie principi:

- lielākā daļa Latvijai saistošo tiesiskās palīdzības līgumu kā vispārējo jurisdikcijas pamatu civillietās paredz prasības celšanu pēc atbildētāja dzīvesvietas vai attiecībā uz juridiskajām personām – pēc to pārvaldes institūciju, pārstāvniecību vai filiāles atrašanās vietas. Tā, piemēram, prasības saistībā ar īpašuma tiesībām vai citām lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu ir ceļamas tās līgumslēdzējas valsts tiesā, kurā atrodas nekustamais īpašums. Tiesiskās palīdzības līgumi arī pieļauj pusēm vienoties par lietas piekritību vienas vai otras līgumslēdzējas valsts tiesām. Tāpat atsevišķiem tiesību jautājumiem tiesiskās palīdzības līgumos ir paredzētas speciālās jurisdikcijas normas, piemēram, līgumiskām attiecībām, **ģimenes lietām**, lietām par kaitējuma atlīdzību u.c. Tomēr visu tiesiskās palīdzības līgumu noteikumi par jurisdikciju nav pilnībā identiski un atsevišķos jautājumos to noteikumi ir arī atšķirīgi;
- lielākā daļa Latvijai saistošo tiesiskās palīdzības līgumu paredz vienkāršotus

³⁸ Tieslietu Ministrija. Starptautiskā tiesiskā sadarbība. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/v-tiesiska-sadarbiba> [aplūkots 2018. gada 17. martā].

³⁹ Tieslietu Ministrija. Tiesiskās palīdzības līgumi ar Krievijas Federāciju, Ukrainu, Baltkrievijas Republiku, Uzbekistānas Republiku, Kirgīzijas Republiku un Moldovas Republiku (piemērojamais likums laulības lietās). Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/tiesiskas-palidzibas-ligumi-ar-krievijas-federaciju-ukrainu-baltkrievijas-republiku-uzbekistanas-rep-1> [aplūkots 2018. gada 17. martā].

atzīšanas noteikumus tādiem līgumslēdzēju valstu tiesu un iestāžu pieņemtajiem nolēmumiem civillietās, kas pēc savas būtības neprasa izpildi. Attiecībā uz tādiem tiesu un iestāžu nolēmumiem, kuriem ir nepieciešama izpilde citā līgumslēdzējā valstī, tiesiskās palīdzības līgumi nosaka vienotus noteikumus, kādā iesniedzams lūgums par nolēmuma atzīšanu citas līgumslēdzējas valsts tiesās, kā arī vienotus nolēmumu atzīšanas un izpildes atteikuma pamatus. Tiesiskās palīdzības līgumu noteikumi par nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu ir ļoti vispārēji, tāpēc detalizētāku procesuālo kārtību, kādā tiek izlemts jautājums par citas līgumslēdzējas valsts tiesas nolēmuma atzīšanu un izpildi, nosaka Civilprocesa likums. **Visu tiesiskās palīdzības līgumu noteikumi par spriedumu atzīšanu un izpildi nav pilnībā identiski un atsevišķos jautājumos to noteikumi ir arī atšķirīgi.**⁴⁰

Kad puses vēlas atrisināt strīdu, kurā lietas faktiskie apstākļi, kuriem ir tiesiska nozīme lietā, satur kādu ārvalsts elementu, pamatoti rodas jautājums ne vien par to, kuras valsts kompetencē šo strīdu skatīt, bet arī kuras valsts likumi konkrētās attiecības regulē. Ja puses vai to attiecības ir cieši saistītas ar citu valsti, tiesas valsts likuma automātiska piemērošana varētu nonākt pretrunā privāttiesiskajam taisnīgumam. Lai šādu risku mazinātu, pēc tam, kad kādas valsts tiesas piekritība jeb jurisdikcija ir noskaidrota, tālāk būtiski ir atrisināt jautājumu par piemērojamo likumu.⁴¹

To, kādas valsts likumi piemērojami konkrētajai tiesiskajai attiecībai, nosaka kolīziju normas. Katra kolīziju norma satur piesaistes faktoru, piemēram, līgumattiecībās tā var būt līguma izpildes vieta, ārpuslīgumiskās saistībās – kaitējuma rašanās vieta, laulības šķiršanas lietās – laulāto pēdējā kopīgā dzīves vieta. Atkarībā no katras lietas faktiskajiem apstākļiem, piesaistes faktori norāda uz ar lietas

⁴⁰ Tieslietu Ministrija. Tiesiskās palīdzības līgumi ar Krievijas Federāciju, Ukrainu, Baltkrievijas Republiku, Uzbekistānas. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/tiesiskas-palidzibas-ligumi-ar-krievijas-federaciju-ukrainu-baltkrievijas-republiku-uzbekistanas> [aplūkots 2018. gada 17. martā].

⁴¹ Tieslietu Ministrija. Piemērojamais likums līgumsaistībām un ārpuslīgumiskām saistībām. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/piemerojamais-likums-ligumsaistibam-un-arpusligumiskam-saistibam-1> [aplūkots: 2018. gada 13. martā].

dalībniekiem vai to tiesiskajām attiecībām visciešāk saistīto un tāpēc arī piemērojamo likumu.⁴²

Lai nodrošinātu tiesisko noteiktību un paredzamību, kolīziju normas ir ieviestas daudzos pārnacionālos tiesību aktos. Eiropas Savienībā atsevišķās jomās pastāv vienots kolīzijtiesiskais regulējums un piemērojamais likums tiek meklēts ar šo pārnacionālo tiesību aktu palīdzību.⁴³

Arī nacionālo tiesību akti var saturēt kolīziju normas, tomēr, ar katra pārnacionāla starptautisko privāttiesību akta spēkā stāšanos, nacionālo kolīziju normu piemērošana tiek ierobežota. Latvijā, piemēram, kolīziju normas attiecībā uz saistību tiesībām un pienākumiem, kas izriet no līgumsaistībām, galvenokārt tiek regulētas Civillikuma Ievada daļā, taču Eiropas Savienības regulu noteikumi pār tām prevalē. Rezultātā ar nacionālo kolīziju normu palīdzību tiek risināti vien atsevišķi, starptautiskā līmenī neregulēti jautājumi, piemēram, personas statuss, domicila jēdziens.⁴⁴

Latvijas noslēgtajos tiesiskās palīdzības līgumos ar trešajām valstīm paredzētie vispārējie piekritības (jurisdikcijas) noteikumi **ģimenes lietās** paredz, ka ģimenes lietas ir izskatāmas tās valsts tiesā, kuras teritorijā ir atbildētāja dzīvesvieta (Latvijas-Krievijas līguma 21. panta 1. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 20. panta 1. punkts, Latvijas-Baltkrievijas līguma 18. panta 1. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 20. panta 1. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 21. panta 1. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 21. panta 1. punkts).

Ja kādā līgumu normā noteikta **alternatīvā jurisdikcija, tad** gadījumos, ja civillieta tiek ierosināta starp tām pašām pusēm, par to pašu priekšmetu un uz tāda paša pamata abu Līgumslēdzēju Pušu tiesās, kuras kompetentas tās izskatīt saskaņā ar šo Līgumu, **tiesa, kura ierosinājusi lietu vēlāk, izbeidz tiesvedību** (Latvijas-Krievijas līguma 21. panta 4. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 20. panta 4. punkts, Latvijas-Baltkrievijas līguma 18. panta 3. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 20. panta

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Tieslietu Ministrija. Piemērojamais likums līgumsaistībām un ārpuslīgumiskām saistībām. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/piemerojamais-likums-ligumsaistibam-un-arpusligumiskam-saistibam-1> [aplūkots: 2018. gada 13. martā].

4. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 21. panta 4. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 21. panta 3. punkts).

Kolīziju par laulības noslēgšanas noteikumiem katrai personai, kas stājas laulībā nosaka personas pilsonības valsts likumi, ja laulības noslēgšanai ir šķēršļi, tad jāievēro tās valsts likumi, kuras teritorijā tiek noslēgta laulība (Latvijas-Krievijas līguma 26. panta 1. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 25. panta 1. punkts, Latvijas-Baltkrievijas līguma 25. pants, Latvijas-Ukrainas līguma 24. panta 1. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 25. panta 1. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 26. panta 1. punkts). Latvijas-Baltkrievijas līgumā laulības noslēgšanas pants ir vispārīgāks nekā pārējos līgumos, bet satur to pašu tvērumu. Visos pārējos, izņemot Latvijas-Baltkrievijas līgumu, līgumos laulības noslēgšanas formu nosaka atbilstošu tās valsts likumiem, kuras teritorijā laulība tiek slēgta.

Ja abiem laulātajiem ir kopēja dzīvesvieta, visi seši tiesiskās palīdzības līgumi satur vienādu regulējumu **laulāto personiskajās un mantiskajās attiecībās: tiesības nosaka tās valsts likumi, kurā ir laulāto kopējā dzīvesvieta** (Latvijas-Krievijas līguma 27. panta 1. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 26. panta 1. punkts, Latvijas-Baltkrievijas līguma 26. panta 1. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 25. panta 1. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 26. panta 1. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 27. panta 1. punkts).

Ja viens no laulātajiem dzīvo vienas valsts teritorijā, bet otrs otras valsts teritorijā un abiem laulātajiem ir viena un tā pati pilsonība, tad laulāto personiskās un mantiskās tiesības nosaka tās valsts likumi, kuras pilsoņi viņi ir (Latvijas-Krievijas līguma 27. panta 2. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 26. panta 2. punkts, Latvijas-Baltkrievijas līguma 26. panta 2. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 25. panta 2. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 26. panta 2. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 27. panta 2. punkts).

Ja viens no laulātajiem ir vienas valsts pilsonis, bet otrs - otras valsts pilsonis un viens no viņiem dzīvo vienas valsts teritorijā, bet otrs – otras valsts teritorijā, tad viņu personiskās un mantiskās tiesības nosaka tās valsts likumi, kuras teritorijā laulātajiem bija **pēdējā kopējā dzīvesvieta** (Latvijas-Krievijas līguma 27. panta 3. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 26. panta 3. punkts, Latvijas-Baltkrievijas līguma 26. panta 3. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 25. panta 3. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 26. panta 3. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 27. panta 3. punkts).

Ja viens no laulātajiem ir vienas valsts pilsonis, bet otrs – otras valsts pilsonis un viens no viņiem dzīvo vienas valsts teritorijā, bet otrs – otras valsts teritorijā, bet viņiem nav bijusi kopēja dzīvesvieta, tad viņu personiskās un mantiskās tiesības nosaka tās valsts likumi, kuras iestāde izskata lietu (Latvijas-Krievijas līguma 27. panta 4. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 26. panta 4. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 25. panta 4. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 26. panta 4. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 27. panta 4. punkts).

Atsevišķi attiecībā uz nekustamo īpašumu laulāto mantiskās attiecības līgumos tiek regulētas atšķirīgi. Pārsvarā Laulāto mantiskajām attiecībām, kas saistītas ar nekustamo īpašumu, tiek piemērota tās valsts likumi, kurā atrodas šis nekustamais īpašums (Latvijas-Krievijas līguma 27. panta 5. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 26. panta 5. punkts, Latvijas-Baltkrievijas līguma 26. panta 4. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 25. panta 5. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 26. panta 5. punkts). **Latvijas-Kirgīzijas līgumā nav ietverts atsevišķs regulējums laulāto mantiskajās attiecībās, kas saistītas ar nekustamo īpašumu.**

Latvijas-Baltkrievijas līguma 26. panta 5. punkts nosaka, ka laulāto personisko un mantisko attiecību lietās ir kompetentas tās valsts iestādes (tiesas), kuras valsts likumi piemērojami.

Laulības šķiršanas lietās kompetentas ir tās valsts iestādes, kuras pilsoņi laulātie bija pieteikuma iesniegšanas brīdī, un tāpēc laulātajiem piemēro šīs valsts likumus. Ja laulātajiem ir kopēja dzīvesvieta otras valsts teritorijā, tad kompetentas ir arī otras valsts attiecīgās iestādes (Latvijas-Krievijas līguma 28. panta 1. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 27. panta 1. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 26. panta 1. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 27. panta 1. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 28. panta 1. punkts).

Ja laulības šķiršanas pieteikuma iesniegšanas brīdī viens no laulātajiem ir vienas valsts pilsonis, bet otrs - otras valsts pilsonis, un viens no viņiem dzīvo vienas, bet otrs - otras valsts teritorijā, tad ir kompetentas abu valstu iestādes, pie tam tās piemēro savas valsts likumus (Latvijas-Krievijas līguma 28. panta 2. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 27. panta 2. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 26. panta 2. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 27. panta 2. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 28. panta 2. punkts).

Lietās par laulības atzīšanu par spēkā neesošu piemēro to valstu likumus, kuri jāpiemēro laulības noslēgšanā, pie tam noteikta alternatīvā alternatīvā jurisdikcija (Latvijas-Krievijas līguma 28. panta 3. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 27. panta 3. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 26. panta 3. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 27. panta 3. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 28. panta 3. punkts).

Atšķirīgs regulējums ir Latvijas-Baltkrievijas līgumā, kur nosacījumi laulības šķiršanas un laulības par spēkā neesošu atzīšanas lietās noteikts vienāds regulējums: Lietās par laulības šķiršanu un laulības atzīšanu par spēkā neesošu piemēro tās valsts likumus, kuras pilsoņi laulātie bija pieteikuma iesniegšanas brīdī. Ja laulātajiem ir dzīvesvieta otras valsts teritorijā, tad piemērojami šīs valsts likumi (domicila princips). (Latvijas-Baltkrievijas līguma 27. panta 1. punkts). Ja pieteikuma par laulības šķiršanu vai laulības atzīšanu par spēkā neesošu iesniegšanas brīdī viens no laulātajiem ir vienas valsts pilsonis, bet otrs - otras valsts pilsonis, tad lietās par laulības šķiršanu vai laulības atzīšanu par spēkā neesošu piemērojami tās valsts likumi, kuras valsts iestādē pieteikums iesniegts ātrāk (Latvijas-Baltkrievijas līguma 27. panta 2. punkts). Savukārt jurisdikcija noteikta pēc piemērojamā likuma valsts (Latvijas-Baltkrievijas līguma 27. panta 3. punkts).

Lietas par paternitātes noteikšanu un tās apstrīdēšanu un bērna izcelšanās noteikšanu konkrētajā laulībā izlemj saskaņā ar tās valsts likumu, kuras valsts pilsonis bērns ir no dzimšanas (Latvijas-Krievijas līguma 29. pants, Latvijas-Moldovas līguma 28. pants, Latvijas-Baltkrievijas līguma 30. pants, Latvijas-Ukrainas līguma 27. panta 1. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 28. panta 1. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 29. pants).

Vecāku un bērnu pienākumus un tiesības nosaka tās valsts likums, kuras teritorijā viņiem ir kopēja dzīvesvieta. Ja kādam no vecākiem vai bērniem dzīvesvieta atrodas citas valsts teritorijā, tad tiesiskās attiecības starp viņiem nosaka tās valsts likums, kuras pilsonis ir bērns (Latvijas-Krievijas līguma 30. pants, Latvijas-Moldovas līguma 29. pants, Latvijas-Baltkrievijas līguma 28. pants, Latvijas-Ukrainas līguma 27. panta 2. un 3. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 28. panta 2. un 3. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 30. pants).

Ārlaulības bērna un viņa mātes un tēva tiesības un pienākumus nosaka tās valsts likumi, kuras pilsonis ir bērns (Latvijas-Krievijas līguma 31. pants, Latvijas-

Moldovas līguma 30. pants, Latvijas-Baltkrievijas līguma 29. pants, Latvijas-Ukrainas līguma 27. panta 4. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 28. panta 4. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 31. pants).

Taisīt spriedumu par paternitātes noteikšanu un tās apstrīdēšanu un bērna izcelšanās noteikšanu, par vecāku un bērnu pienākumiem un tiesībām, kā arī par ārļaulības bērna un viņa mātes un tēva tiesībām un pienākumiem kompetentas ir tās valsts tiesas, kuras likumi jāpiemēro konkrētajā gadījumā. Ja prasītājs un atbildētājs dzīvo vienas Līgumslēdzējas Puses teritorijā, kompetentas ir arī šīs valsts tiesas (alternatīvā jurisdikcija) (Latvijas-Krievijas līguma 32. pants, Latvijas-Moldovas līguma 31. panta 1. un 2. punkts, Latvijas-Baltkrievijas līguma 31. pants, Latvijas-Ukrainas līguma 27. panta 5. un 6. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 28. panta 5. un 6. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 32. pants).

Neviendabīgāks ir **adopcijas tiesiskais regulējums** tiesiskās palīdzības līgumos.

Adopcijas tiesiskā regulējuma kolīziju normas:

Adoptējot piemēro tās valsts likumus, kuras teritorijā adoptētājam ir pastāvīga dzīvesvieta vai kuras pilsonis viņš ir. Ja bērnu adoptē laulātie, no kuriem viens ir vienas, bet otrs - otras valsts pilsonis, tad adopcijai ir jāatbilst likumiem, kas ir spēkā abās valstīs (Latvijas-Krievijas līguma 33. panta 1. un 2. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 32. panta 1. un 2. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 28. panta 1. un 2. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 29. panta 1. un 2. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 33. panta 1. un 2. punkts).

Savādāks adopcijas tiesiskais regulējums ir paredzēts Latvijas-Baltkrievijas līgumā. Adoptējot vai atceļot adopciju, **pēc adoptētāja izvēles piemēro tās valsts likumus, kuras pilsonis adoptētājs ir iesnieguma par adopciju vai adopcijas atcelšanu iesniegšanas brīdī, vai arī tās valsts likumus, kuras teritorijā viņam ir pastāvīga dzīves vieta. Ja bērnu adoptē laulātie, no kuriem viens ir vienas valsts, bet otrs - otras valsts pilsonis, tad adopcijai ir jāatbilst likumiem, kas ir spēkā tās valsts teritorijā, kuras pilsonis ir bērns** (Latvijas-Baltkrievijas līguma 32. panta 1. un 2. punkts).

Ja bērns ir vienas valsts, bet adoptētājs - otras valsts pilsonis (dažāda pilsonība adoptējamajam un adoptētājam), tad, adoptējot vai adopciju atceļot, nepieciešama bērna piekrišana, ja to paredz tās valsts likumi, kuras pilsonis ir bērns, un bērna

likumīgā pārstāvja un valsts kompetentās iestādes piekrišana (Latvijas-Krievijas līguma 33. panta 3. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 32. panta 3. punkts, Latvijas-Baltkrievijas līguma 32. panta 3. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 28. panta 3. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 29. panta 3. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 33. panta 3. punkts).

Latvijas-Ukrainas un Latvijas-Uzbekistānas līgumos **papildus** paredzēts adopcijas tiesiskā regulējuma **kolīzijas norma**, ka neatkarīgi no pilsonības, ja laulātajiem ir kopīga dzīvesvieta vienas valsts teritorijā, tad spēkā ir (jāpiemēro) šis valsts likumi (Latvijas-Ukrainas līguma 28. panta 4. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 29. panta 4. punkts).

Adopcijas tiesiskā regulējuma jurisdikcijas normas:

Kompetenta pieņemt lēmumu par adopciju ir tās valsts iestāde, kuras valsts teritorijā adoptētājam ir pastāvīga dzīvesvieta vai kuras pilsonis viņš ir (alternatīvā jurisdikcija) (Latvijas-Krievijas līguma 34. panta 1. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 33. panta 1. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 28. panta 7. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 29. panta 7. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 34. panta 1. punkts).

Atšķirīgs tiesiskais regulējums paredzēts Latvijas-Baltkrievijas līgumā, ka kompetenta pieņemt lēmumu lietās par adopciju vai tās atcelšanu ir tās valsts iestāde, kuras likumi tiek piemēroti (Latvijas-Baltkrievijas līguma 32. panta 4. punkts).

Papildus Latvijas-Ukrainas līgums nosaka, ka lietās par adopciju vai tās atcelšanu **ir kompetenta tās valsts tiesa**, kuras pilsonis adoptētājs ir iesnieguma iesniegšanas brīdī (**pilsonības princips**). Ja bērns ir vienas valsts pilsonis, bet viņa dzīvesvieta ir otras valsts teritorijā, kura ir arī adoptētāja dzīvesvieta, tad kompetenta ir šīs valsts iestāde (**domicila princips**) (Latvijas-Ukrainas līguma 28. panta 6. punkts).

Papildus Latvijas-Uzbekistānas līgums nosaka, ka lietās par adopciju, tās atcelšanu ir kompetentas tās valsts tiesību aizsardzības iestādes, kuras pilsonis adoptētājs ir iesnieguma brīdī (**pilsonības princips**). Ja bērns ir vienas valsts pilsonis, bet viņa adoptētāja dzīvesvieta ir otras valsts teritorijā, tad kompetenta ir šīs valsts iestāde (**domicila princips**) (Latvijas-Uzbekistānas līguma 29. panta 6. punkts).

Gadījumos Ja bērnu adoptē **laulātie**, no kuriem viens ir vienas valsts, bet otrs - otras valsts pilsonis (**dažāda pilsonība**), tad kompetenta ir tās valsts iestāde, kuras teritorijā laulātajiem ir vai bija pēdējā kopējā dzīvesvieta vai uzturēšanās vieta (**laulāto domicila princips**) (Latvijas-Krievijas līguma 34. panta 2. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 33. panta 2. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 28. panta 8. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 29. panta 8. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 34. panta 2. punkts).

Atšķirīgs tiesiskais regulējums paredzēts Latvijas-Baltkrievijas līgumā, Gadījumos Ja bērnu adoptē **laulātie**, no kuriem viens ir vienas, bet otrs - otras Līgumslēdzējas Puses pilsonis (**dažāda pilsonība**), tad kompetenta ir tās Līgumslēdzējas Puses iestāde, kuras pilsonis ir bērns (**bērna pilsonības princips**) (Latvijas-Baltkrievijas līguma 32. panta 5. punkts).

Uzturlīdzekļu piedziņas tiesiskais regulējums.

Tikai divos līgumos par tiesisko palīdzību, kā atsevišķs tiesisks regulējums ir iestrādātas normas par uzturlīdzekļu piedziņu. Latvijas-Ukrainas līgumā (uzturlīdzekļu piedziņa), un Latvijas-Uzbekistānas līgumā (alimentu piedziņa).

Uzturlīdzekļu piedziņas tiesiskā regulējuma kolīziju normas:

Lietās, kas skar uzturlīdzekļu piedziņu ģimenes lietās, piemēros tās valsts likumus, kuras teritorijā dzīvo persona, kas pieprasa uzturlīdzekļus (**domicila princips**) (Latvijas-Ukrainas līguma 29. panta 1. punkts).

Lietās, kas skar alimentu prasības ģimenes tiesību ietvaros, piemēros tās valsts likumus, kuras teritorijā atrodas persona, kas pieprasa šos alimentus (Latvijas-Uzbekistānas līguma 30. panta 1. punkts).

Uzturlīdzekļu piedziņas tiesiskā regulējuma jurisdikcijas normas:

Lietās par uzturlīdzekļu piedziņu ģimenes lietās, kompetentas ir tās valsts tiesas, kuras teritorijā dzīvo persona, kas pieprasa uzturlīdzekļus (Latvijas-Ukrainas līguma 29. panta 2. punkts).

Lietās, kas skar alimentu prasības ģimenes tiesību ietvaros, kompetentas ir tās valsts tiesas, kuras teritorijā dzīvo persona, kas pieprasa šos alimentus (Latvijas-Uzbekistānas līguma 30. panta 2. punkts).

Latvijas-Krievijas, Latvijas-Moldovas, Latvijas-Baltkrievijas un Latvijas-Kirgīzijas līgumu ietvaros, uzturlīdzekļu piedziņas gadījumos jāpiemēro normas par laulāto mantiskajām attiecībām un vecāku un bērnu pienākumiem un tiesībām.

Spriedumu atzīšana un izpildīšana ģimenes lietās

Līgumslēdzējas valstis savstarpēji atzīst un izpilda justīcijas iestāžu likumīgā spēkā stājušos spriedumus ģimenes lietās (Latvijas-Krievijas līguma 50. panta 1. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 49. panta 1. punkts, Latvijas-Baltkrievijas līguma 50. pants, Latvijas-Ukrainas līguma 46. panta 1. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 46. panta 1. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 50. panta 1. punkts)

Papildus tam visos tiesiskās palīdzības līgumos, izņemot Latvijas-Baltkrievijas līgumu, iestrādāta norma, ka līgumslēdzēju valstu teritorijā **bez sevišķas lietvedības tiek atzīti** aizbildnības un aizgādības iestāžu, civilstāvokļa aktu reģistrācijas iestāžu un citu iestāžu **lēmumi** civilajās un **ģimenes lietās, ja tie pēc sava rakstura neprasa izpildi** (Latvijas-Krievijas līguma 50. panta 2. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 49. panta 2. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 46. panta 2. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 46. panta 2. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 50. panta 2. punkts).

Sprieduma izpildes kārtību nosaka tās līgumslēdzējas valsts likumi, kuras teritorijā jānotiek izpildei (Latvijas-Krievijas līguma 54. pants, Latvijas-Moldovas līguma 53. pants, Latvijas-Baltkrievijas līguma 54. pants, Latvijas-Ukrainas līguma 48. panta 1. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 48. panta 1. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 54. pants).

Atteikšanās atzīt un izpildīt tiesu spriedumus

Tiesas sprieduma atzīšanu vai izpildi var noraidīt:

Ja persona, kas iesniegusi lūgumu, vai atbildētājs nav piedalījušies procesā tāpēc, ka viņiem vai viņu pilnvarotajiem nav ticis savlaicīgi un pienācīgā kārtā izsniegts uzaicinājums ierasties tiesā (Latvijas-Krievijas līguma 56. panta 1. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 55. panta 1. punkts, Latvijas-Baltkrievijas līguma 56. panta 2. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 49. panta 1. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 49. panta 1. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 56. panta 1. punkts).

Ja tajā pašā strīdā starp tām pašām pusēm tās līgumslēdzējas valsts teritorijā, kur jānotiek sprieduma atzīšanai un izpildei, jau agrāk ir taisīts likumīgā spēkā stājies spriedums vai ja šis līgumslēdzējas valsts iestādes jau agrāk uzsākušas tiesvedību šajā lietā (Latvijas-Krievijas līguma 56. panta 2. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 55. panta 2. punkts, Latvijas-Baltkrievijas līguma 56. panta 3. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 49. panta 2. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 49. panta 2. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 56. panta 2. punkts).

panta 3. punkts papildus nosaka, ka tiesas sprieduma atzīšanu vai izpildi **var noraidīt** gadījumos, **kad** līgumslēdzējas valsts **iestādes**, ne tikai uzsākušas, bet **arī pārtraukušas tiesvedību šajā lietā**.

Ja saskaņā ar šī līguma noteikumiem, bet gadījumos, kas nav paredzēti līgumā, saskaņā ar līgumslēdzējas valsts, kuras teritorijā jānotiek sprieduma atzīšanai un izpildei, likumdošanu, **lieta ir tās izņēmuma kompetencē** (Latvijas-Krievijas līguma 56. panta 3. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 55. panta 3. punkts, Latvijas-Baltkrievijas līguma 56. panta 4. punkts, Latvijas-Ukrainas līguma 49. panta 3. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 49. panta 3. punkts, Latvijas-Kirgīzijas līguma 56. panta 3. punkts).

Papildus tiesiskais regulējums paredzēts Latvijas-Baltkrievijas līgumā paredz, tiesas sprieduma atzīšanu un izpildi var noraidīt, **ja** saskaņā ar līgumslēdzējas valsts, kuras teritorijā **spriedums** taisīts, likumiem tas **nav stājies spēkā vai nav pakļauts izpildei**, izņemot gadījumus, kad spriedums izpildāms pirms tā stāšanās likumīgā spēkā (Latvijas-Baltkrievijas līguma 56. panta 1. punkts), kā arī **ja beidzies sprieduma izpildei paredzētais termiņš** (Latvijas-Baltkrievijas līguma 56. panta 5. punkts).

Latvijas Universitātes zinātniskajā konferencē 2018. gada 24. februārī, sekcijā “Starptautisko privāttiesību un Eiropas Savienības tiesību aktuālās problēmas” Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedras asociētā profesore Irēna Kucina uzstājās ar referātu “Ārvalsts likuma piemērošana praksē.” Tika iztirzāta problēma par ārvalsts likumu piemērošanu tiesvedībā Latvijas tiesās. Tika konstatēts, ka nacionālās tiesību normas nedod skaidru regulējumu, kā ārvalstu likumi piemērojami izskatot civillietas Latvijas tiesās.⁴⁵

Autora ieskatā spēkā esošie tiesiskās palīdzības līgumi ar trešajām valstīm faktiski novērš šo problēmu, jo tajos ir atrunāts, ka tās valsts tiesa, kurai piekrīt lietas izskatīšana, lietu izskata pēc savas valsts likumiem. Lietas izskatīšana tiesā pēc nacionālajiem tiesību principiem un normām garantē taisnīgāku lietas iznākumu, jo izslēdz tiesas kļūdu nepareizi piemērojot ārvalsts likumu piemērošanu.

⁴⁵ Latvijas Universitātes zinātniskā konference (2018. gada 24. februāris), sekcija “Starptautisko privāttiesību un Eiropas Savienības tiesību aktuālās problēmas” (20:00-33:00 minūte). Pieejama: <https://www.youtube.com/watch?v=67ckVulBwrU> [aplūkota 2018. gada 13. aprīlī].

Starptautiskajos tiesiskās palīdzības līgumos ar trešajām valstīm paredzēta **tiesu kompetence civilās lietās**. Šie līgumi nosaka, ka civilās lietas izskatāmas pēc atbildētāja dzīvesvietas principa, izņemot prasības par īpašuma un citām lietu tiesībām, kas skar nekustamo īpašumu. Prasības, kas skar nekustamo īpašumu, ir tās valsts tiesas kompetencē, kurā atrodas nekustamais īpašums (Latvijas-Krievijas līguma 21.panta 2. punkts, Latvijas-Moldovas līguma 20.panta 2. punkts, Latvijas – Ukrainas līguma 20.panta 2. punkts, Latvijas-Uzbekistānas līguma 21.panta 2. punkts), izņemot Latvijas-Baltkrievijas līgumu un Latvijas-Kirgīzijas līgumu. Latvijas-Baltkrievijas un Latvijas-Kirgīzijas līgumi neparedz ekskluzīvu tiesu kompetenci prasībās, kas skar nekustamo īpašumu, bet pieļauj, ka ar rakstisku pušu vienošanos šādas lietas var izskatīt otras līgumslēdzējas valsts tiesa, nevis tikai atbildētāja dzīvesvalsts tiesa.

Piemēram, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2010. gada 26.maija LĒMUMS Lietā Nr. SPC-7⁴⁶ norāda, ka saskaņā ar Latvijas-Krievijas līguma 21.panta 2. punktu nevar tikt atzīts Krievijas tiesas spriedums prasībā par nekustamo īpašumu Latvijas teritorijā.

Tāpat šie līgumi nosaka (regulē) pēc kuras valsts likumiem nosakāmas citas mantiskās attiecības, līgumiskās attiecības, darījuma forma un kaitējuma atlīdzība (atlīdzība par deliktu).

Autors konstatē, ka Starptautiskajos tiesiskās palīdzības līgumi ar trešajām valstīm ir ļoti svarīgi Latvijai un tās pilsoņiem (nepilsoņiem) mūsdienu demokrātiskā laikmetā, jo tie regulē daudzas starptautisko privāttiesību jomas (tiesisko attiecību jomas ar ārvalsts elementu).

3.3. Tiesiskās palīdzības līgumu pārslēgšanas nepieciešamība

Spēkā esošie tiesiskās palīdzības līgumi ar trešajām valstīm noslēgti laikā, kad Latvijā nebija attīstīta izpratne par starptautiskajām privāttiesībām, un gan tiesiskās palīdzības līgumu uzbūve, gan saturs ir izteikti līdzīgi savulaik PSRS noslēgtajiem tiesiskās palīdzības līgumiem ar sociālistiskajām valstīm. Ņemot vērā minēto, ir

⁴⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2010. gada 26.maija LĒMUMS Lietā Nr. SPC-7. Pieejams: <https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=15&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKewic5a-q3oLbAhWjJ5oKHe9-B5Q4ChAWCD4wBA&url=http%3A%2F%2F31.24.192.35%2Fdownloadlawfile%2F3257&usg=AOvVaw0iePLz8o7eJO6IF6dWkws3> [aplūkots 2018. gada 12. aprīlī]

vēlama ne tikai tiesiskās palīdzības līgumu Eiropas Savienības privāttiesībām atbilstības vērtēšana, bet arī to atbilstība nacionālajām tiesībām.⁴⁷

Nav jāaizmirst, ka Eiropas Savienības Regulas prevalē pār tām konvencijām, kas noslēgtas starp divām vai vairākām dalībvalstīm un attiecas uz jautājumiem, kas ietilpst regulu piemērošanas jomā. Latvijas gadījumā tas nozīmē, ka regulas lielā daļā aizstāj trīspusējo 1992. gada 11. novembra Līgumu par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām starp Latvijas Republiku, Igaunijas Republiku un Lietuvas Republiku, un 1994. gada 23. februāra Līgumu starp Latvijas Republiku un Polijas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes, darba un krimināllietās. Savukārt attiecībā uz tādiem dalībvalstu noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kas ir neatbilstoši Eiropas Savienības prasībām, Līguma par Eiropas Savienības darbību 351. pants (bijušais Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 307. pants) paredz dalībvalstīm pienākumu veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai novērstu konstatēto nesaderību, tajā skaitā šādus līgumus denonsēt. Šobrīd Eiropas Savienībā ir spēkā divas regulas – Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 13. jūlija Regula (EK) Nr. 662/2009⁴⁸, ar ko izveido procedūru sarunu risināšanai starp dalībvalstīm par konkrētiem jautājumiem saistībā ar tiesību aktiem, kas piemērojami līgumiskām un ārpuslīgumiskām saistībām, un Padomes 2009. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 664/2009⁴⁹, ar ko izveido procedūru sarunu risināšanai un divpusējo līgumu noslēgšanai starp dalībvalstīm un trešām valstīm par jurisdikciju, spriedumu un lēmumu atzīšanu laulības lietās, lietās par vecāku atbildību un uzturēšanas saistību lietās, un tiesību aktiem, kas piemērojami uzturēšanas saistību lietās, kas **piešķir dalībvalstīm tiesības atsevišķos civillietu jautājumos slēgt divpusējus līgumus un grozīt jau noslēgtos līgumus ar trešajām valstīm**. Tomēr šo regulu darbības joma ir šaura, un tā attiecas tikai uz piemērojamā likuma noteikšanu atsevišķos nozaru

⁴⁷ Tuvikiene A. "Starptautisko tiesiskā palīdzības līgumu piemērošana Eiropas Savienības un nacionālo tiesību gaismā". Jurista Vārds, 2015. gada 25. augusts. Nr. 33 (885), 24.lpp.

⁴⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 662/2009 (2009. gada 13. jūlijs), ar ko izveido procedūru sarunu risināšanai un nolīgumu noslēgšanai starp dalībvalstīm un trešām valstīm par konkrētiem jautājumiem saistībā ar tiesību aktiem, kas piemērojami līgumiskām un ārpuslīgumiskām saistībām. Oficiālais Vēstnesis, 31.07.2009. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32009R0662> [aplūkota 2018. gada 13. aprīlī].

⁴⁹ Padomes Regula (EK) Nr. 664/2009 (2009. gada 7. jūlijs), ar ko izveido procedūru sarunu risināšanai un divpusēju nolīgumu noslēgšanai starp dalībvalstīm un trešām valstīm par jurisdikciju, spriedumu un lēmumu atzīšanu un izpildi laulības lietās, lietās par vecāku atbildību un uzturēšanas saistību lietās, un tiesību aktiem, kas piemērojami uzturēšanas saistību lietās. Oficiālais Vēstnesis, 31.07.2009. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32009R0664> [aplūkota 2018. gada 13. aprīlī].

jautājumos un uz atsevišķiem spriedumu un lēmumu atzīšanas un izpildes jautājumiem.⁵⁰

Latvijas noslēgties tiesiskās palīdzības līgumi risina ļoti plašus piemērojamā likuma, kā arī jurisdikcijas un spriedumu atzīšanas un izpildes jautājumus. Tas nozīmē, ka nav iespējams šādus plašus dalībvalstu tiesiskās palīdzības līgumus sakārtot un modernizēt atbilstoši Eiropas Savienības tiesībām saskaņā ar Regulas Nr. 662/2009 un Regulas 664/2009 noteikumiem.⁵¹

Attiecībā uz problēmas risināšanu par plašo Latvijas divpusējo tiesiskās palīdzības līgumu ar trešajām valstīm neatbilstību Eiropas Savienības tiesībām Eiropas Savienības Komisija savā 2009. gada 29. jūnija priekšlikumā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido procedūru sarunu risināšanai un divpusēju nolīgumu slēgšanai starp dalībvalstīm un trešām valstīm par nozaru jautājumiem un attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami līgumiskām un ārpuslīgumiskām saistībām, kas izteikta deklarācijā Eiropas Savienības “Komisija atgādina, ka tiesības un pienākumus, kas izriet no nolīgumiem, ko noslēgusi viena vai vairākas dalībvalstis pirms to iestāšanās datuma, no vienas puses, un viena vai vairākas trešās valstis, no otras puses, neietekmē EK līguma noteikumi saskaņā ar 307. panta pirmo daļu. Tas attiecas arī uz tā dēvētajiem tiesiskās palīdzības nolīgumiem.

Tiktāl, ciktāl šādi nolīgumi nav savietojami ar EK līgumu, dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai saskaņā ar Līguma 307. panta otro daļu novērstu konstatētās neatbilstības. Komisija uzskata, ka dalībvalstīm, kuras pievienojas, būtu no jauna jārisina sarunas par šādiem nolīgumiem, lai novērstu visas neatbilstības ar Kopienas *acquis*, tostarp tādus jautājumus kā jurisdikcija, ievērošana un izpilde civillietās un komerclietās. Komisija piedāvā pilnībā sadarboties, lai panāktu apmierinošu iznākumu attiecībā uz šiem specifiskajiem nolīgumiem. Komisija

⁵⁰ Kucina I. “Ieskats tiesiskās palīdzības līgumu neviennozīmīgā interpretācijā”. Jurista Vārds, 2013. gada 30. jūlijs. Nr. 31 (782), 31.lpp.

⁵¹ Kucina I. “Ieskats tiesiskās palīdzības līgumu neviennozīmīgā interpretācijā”. Jurista Vārds, 2013. gada 30. jūlijs. Nr. 31 (782), 31.lpp.

uzskata, ka minēto atkārtoto sarunu rezultātus būtu jāpārskata astoņus gadus pēc regulu pieņemšanas."⁵²

Tas nozīmē, ka Tieslietu ministrijas tuvāko gadu plānos būtu Latvijas noslēgto tiesiskās palīdzības līgumu pārslēgšana, lai gadījumos, kad Latvijā spēkā esošo divpusējo starptautisko līgumu noteikumi izrādītos neatbilstoši Savienības regulējumam, šie līgumi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 351. pantu Latvijai nebūtu jadenonsē. Vienlaikus jāņem vērā arī tas, ka Eiropas Savienības ekskluzīvā kompetence nav statiska – tās apjoms pastāvīgi mainās, jo tiek izstrādāti un pieņemti arvien jauni tiesību akti, kas Eiropas Savienības ārējo ekskluzīvo kompetenci paplašina. Tas nozīmē, ka var parādīties arī jaunas pretrunas starp Latvijas līgumiem ar trešajām valstīm un Eiropas Savienības tiesībām.⁵³

Analizējot tiesiskās palīdzības līgumu pirmos pantus rodas sajūta, ka līgumā paredzēto tiesību aizsardzību bauda tikai un vienīgi līgumslēdzējas valsts pilsoņi, jo visu astoņu tiesiskās palīdzības līgumu 1. pantā ir atsauce uz līgumslēdzējas valsts pilsoņiem.⁵⁴

2015. gada 24. februāra Ministru kabineta sēdes slēgtajā daļā tika izskatīts Tieslietu ministrijas Informatīvais ziņojums "Par Latvijas Republikas noslēgto tiesiskās palīdzības līgumu ar trešajām valstīm civiltiesiskās sadarbības jautājumos pārslēgšanu" (ziņojums nav publiski pieejams). Ministru kabineta lēmums par šo informatīvo ziņojumu:

1. Pieņemt zināšanai iesniegto informatīvo ziņojumu.
2. Noteikt, ka Latvijas Republikas noslēgtie tiesiskās palīdzības līgumi ar trešajām valstīm civiltiesiskās sadarbības jautājumos pašreizējā situācijā nav pārslēdzami.⁵⁵

⁵² ES Komisija. ES Komisijas deklarācija Nr. 11191/09 (2009. gada 29. jūnijs). Pieejama: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=LV&f=ST%2011191%202009%20ADD%201%20REV%201> [aplūkots 2018. gada 13. aprīlī].

⁵³ Kucina I. "Ieskats tiesiskās palīdzības līgumu neviennozīmīgā interpretācijā". Jurista Vārds, 2013. gada 30. jūlijs. Nr. 31 (782), 31.lpp.

⁵⁴ Kucina I. "Ieskats tiesiskās palīdzības līgumu neviennozīmīgā interpretācijā". Jurista Vārds, 2013. gada 30. jūlijs. Nr. 31 (782), 28.lpp.

⁵⁵ Ministru kabineta 2015. gada 24. februāra sēdes protokola 54.§. [13.04.2018.]. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=272577>

Atbilstoši Komisijas deklarācijai⁵⁶ Latvijas Republika ir izpildījusi nosacījumu un astoņu gadu laikā pēc Regulas pieņemšanas ir pārskatījusi sarunu rezultātus ar trešajām valstīm par iespējamo tiesiskās palīdzības līgumu pārslēgšanu. Autora rīcībā nav informācijas par konkrētajām sarunām ar trešajām valstīm, jo informatīvais Tieslietu ministrijas ziņojums izskatīts Ministru kabineta sēdes slēgtajā daļā un nav publiski pieejams. Autors pieļauj, ka konfidencialitāte par iespējamajām tiesiskās sadarbības līgumu pārslēgšanas iespējām noteikta vadoties pēc Padomes Regulas (EK) Nr. 664/2009 (17.) apsvēruma⁵⁷, ka Eiropas Parlamentam, Padomei un Komisijai būtu jānodrošina, ka ar jebkuru informāciju, kas noteikta kā konfidenciāla, rīkojas saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1049/2001 (2001. gada 30. maijs) par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem.⁵⁸

Padomes Regulas (EK) Nr. 664/2009 (21.) apsvērums apsvērums nosaka, ka lai nodrošinātu, ka ir gūta pietiekama pieredze, piemērojot šo regulu, Komisijai savu ziņojumu par šo piemērošanu vajadzētu iesniegt ne ātrāk kā pēc astoņiem gadiem no šīs regulas pieņemšanas dienas. Šajā ziņojumā, īstenojot savas prerogatīvas, Komisijai būtu jāapstiprina šīs regulas pagaidu raksturs vai jāpārbauda, vai šo regulu vajadzētu aizstāt ar jaunu regulu, kura attiecas uz to pašu jautājumu vai kurā iekļauti arī citi jautājumi, kas ir Kopienas ekskluzīvajā kompetencē un ko reglamentē citi Kopienas instrumenti.

Autors secina, ka saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 664/2009 (21.) apsvērumu, un Padomes Regulas (EK) Nr. 664/2009 13. pantu, ka ne ātrāk kā līdz 2017. gada 7. jūlijam Komisijai bija jāiesniedz ziņojums par Regulas piemērošanu

⁵⁶ ES Komisija. ES Komisijas deklarācija Nr. 11191/09 (2009. gada 29. jūnijs). Pieejama: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=LV&f=ST%2011191%202009%20ADD%201%20REV%201> [aplūkota 2018. gada 13. aprīlī].

⁵⁷ Padomes Regula (EK) Nr. 664/2009 (2009. gada 7. jūlijs), ar ko izveido procedūru sarunu risināšanai un divpusēju nolīgumu noslēgšanai starp dalībvalstīm un trešām valstīm par jurisdikciju, spriedumu un lēmumu atzīšanu un izpildi laulības lietās, lietās par vecāku atbildību un uzturēšanas saistību lietās, un tiesību aktiem, kas piemērojami uzturēšanas saistību lietās. Oficiālais Vēstnesis, 31.07.2009. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32009R0664> [aplūkota 2018. gada 13. aprīlī].

⁵⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1049/2001 (2001. gada 30. maijs) par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem. Oficiālais Vēstnesis, 31.05.2001. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32001R1049> [aplūkota 2018. gada 14. aprīlī].

Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai.
Šāds ziņojums nav, vai nav publiski pieejams.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Neskatoties uz būtiskām atšķirībām Eiropas Savienības un nacionālajās tiesību normās ietvertajiem tiesību principiem salīdzinot ar tiesiskās palīdzības līgumos ar trešajām valstīm ietvertajiem tiesību principiem, tādiem kā pretrunas: domicilspilsonība, ierobežota rīcībspēja-rīcībnespēja u.c., šie tiesiskās palīdzības līgumi ir ļoti būtisks tiesiskais instruments Latvijas iedzīvotāju tiesību aizsardzībai starptautisko privāttiesību jomā ar valstīm ar kurām noslēgti šie tiesiskās palīdzības līgumi.

No visa augstāk minētā 3.3. apakšnodaļas kontekstā, autors secina, ka spēkā esošo tiesiskās palīdzības līgumi ar trešajām valstīm ir jāpārslēdz, bet objektīvu apstākļu dēļ nav pārslēdzami.

Nemot vērā Ministru kabineta protokola Nr.10 no 2015.gada 24.februāra lēmuma 54.§ (paragrāfu)⁵⁹, autors secina, ka ir iespējami sekojošas alternatīvas tiesiskās palīdzības līgumu pārslēgšanai ar trešajām valstīm:

- 1) Sagaidīt Komisijas lēmumu, kā to paredz Padomes Regulas (EK) Nr. 664/2009 (21.) apsvērums, un Padomes Regulas (EK) Nr. 664/2009 13. pants. Ja Komisija papildus ziņojumam vērsīsies ar sankcijām pret Latvijas Republiku, tad Latvija var vērsties ar prasību Eiropas Savienības tiesā pret Komisijas prasību ar iebildi par Padomes Regulas (EK) Nr. 664/2009 prettiesiskumu. Juridiskais pamats izvirzīt šādu iebildi ir LESD 277. pants (bijušais EKL 241. pants): “Neatkarīgi no tā, ka ir pagājis 263. panta sestajā daļā noteiktais laiks [2 mēneši], jebkura puse tiesvedībā, kurā izskata Savienības iestāžu vai struktūru pieņemtus vispārējas piemērošanas pasākumus, var atsaukties uz 263. panta otrajā daļā norādītajiem iemesliem, lai Eiropas Savienības Tiesā pierādītu šo pasākumu nepiemērojamību.”⁶⁰ Iebildi par prettiesiskumu var izvirzīt gan prasītājs, gan atbildētājs.

⁵⁹ Ministru kabineta 2015. gada 24. februāra sēdes protokola 54.§. Pieejams:

<https://likumi.lv/doc.php?id=272577> [aplūkots 2018. gada 13. aprīlī].

⁶⁰ Līgums par Eiropas Savienības darbību. Konsolidētā versija. Oficiālais Vēstnesis, 26.10.2012.

Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> [aplūkota 2018. gada 13. aprīlī].

Piemēram, prasītājs var iebilst par regulas prettiesiskumu, pamatojoties uz kuru ir pieņemts nelabvēlīgs individuāls lēmums.⁶¹ Komisijas deklarācija⁶² par Padomes Regulas (EK) Nr. 664/2009 13. pantu⁶³ būtu uzskatāma par Komisijas rekomendāciju. Regulas (EK) Nr. 664/2009 13. pants nav interpretējams kā dalībvalstij uzlikts pienākums pārslēgt tiesiskās palīdzības līgumus, kuri skar Regulas (EK) Nr. 664/2009 regulējamās jomas.

- 2) Latvija var sagaidīt, kad tiks iesniegta prasība Eiropas Savienības tiesā pret Latvijas Republiku, par Komisijas deklarācijas nepildīšanu, un, jau kā atbildētājs, aizstāvēt savu pozīciju izmantojot to pašu argumentu, kurš minēts 1) punktā.
- 3) Latvija var denonsēt tiesiskās palīdzības līgumus ar trešajām valstīm, taču jārēķinās ar negatīvajām sekām, kuras iestāsies attiecībās ar šīm valstīm risinot starptautisko privāttiesību jomā ietilpstošos jautājumus. Ja jomās, kuras ir ietvertas tiesiskās palīdzības līgumos ir pieņemtas starptautiskas konvencijas, kurām ir parakstījušas vai pievienojušas valstis ar kurām Latvijai šobrīd ir noslēgti tiesiskās palīdzības līgumi, tad ir vismaz kaut kāds regulējums. Bet, ja šīs valstis nav parakstījušas vai pievienojušas šādas konvencijas, tad Latvijai zūd iespēja aizsargāt savu pilsoņu (nepilsoņu) tiesiskās intereses attiecībās ar šīm valstīm.

Piemēram: var apskatīt iespējamo situāciju, ja tiks denonsēts 1993. gada 3. februāra Līgums starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās.⁶⁴ **Latvijas Republika nodod Krievijas Federācijai Latvijas Republikas tiesas spriedumu atzišanai un izpildei par uzturlīdzekļu piedziņu no Krievijas Federācijas pilsoņa,**

⁶¹ Vasariņš N, Krastiņš U. Tiesību akta apstrīdēšana Eiropas Savienības tiesā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 94. lpp.

⁶² ES Komisija. ES Komisijas deklarācija Nr. 11191/09 (2009. gada 29. jūnijs). Pieejama: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?!=LV&f=ST%2011191%202009%20ADD%201%20REV%201> [aplūkots 2018. gada 13. aprīlī].

⁶³ Padomes Regula (EK) Nr. 664/2009 (2009. gada 7. jūlijs), ar ko izveido procedūru sarunu risināšanai un divpusēju nolīgumu noslēgšanai starp dalībvalstīm un trešām valstīm par jurisdikciju, spriedumu un lēmumu atzīšanu un izpildi laulības lietās, lietās par vecāku atbildību un uzturēšanas saistību lietās, un tiesību aktiem, kas piemērojami uzturēšanas saistību lietās. Oficiālais Vēstnesis, 31.07.2009. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32009R0664> [aplūkots 2018. gada 13. aprīlī].

⁶⁴ Līgums starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 30.11.1999. Nr. 394/396. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/533> [aplūkots 2018. gada 24. februārī].

kura dzīvesvieta ir Krievijas Federācijā par labu bērnam, kura domicils ir Latvijas Republikā.

Latvijas Republika un Krievijas Federācija **ir parakstījušas un ratificējušas 1996.gada 19.oktobra Hāgas konvenciju par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem.**⁶⁵ Taču saskaņā ar šīs konvencijas 4. panta e) punktu šī konvencija neattiecas uz uzturēšanas saistībām.

2014.gada 1.augustā Eiropas Savienības teritorijā stājās spēkā **Hāgas 2007. gada 23. novembra Konvencija par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu**⁶⁶, kura **ir saistoša arī Latvijai. Konvencijai ir pievienojusies Eiropas Savienība** un tādas valstis kā Norvēģija, Ukraina, Albānija, Bosnija un Hercegovina, ASV, Melnkalne, Turcija, Kazahstāna un Brazīlija. Konvencijas mērķis ir panākt efektīvu sadarbību uzturlīdzekļu jautājumos starp tādām valstīm kā, piemēram, Latvija un Norvēģija, Ukraina, Albānija, Bosnija un Hercegovina, ASV, Melnkalne, Turcija, Kazahstāna un Brazīlija.⁶⁷ Savukārt **Krievijas Federācija, kaut arī piedalījās Konvencijas teksta sagatavošanā, nav parakstījusi un ratificējusi Hāgas 2007. gada 23. novembra Konvenciju** par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu.⁶⁸

Uzturlīdzekļu jomu starptautiskajās privāttiesībās regulē vēl sekojoši daudzpusēji starptautiski līgumi:

1956. gada 20. jūnija Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par uzturlīdzekļu piedziņu ārvalstīs (Convention on the recovery abroad of maintenance.

⁶⁵ LR Likums. Par Hāgas konvenciju par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=67818> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī]

⁶⁶ Hāgas 2007. gada 23. novembra Konvencija par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu. Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:22011A0722%2802%29&qid=1406636523752&from=EN> [aplūkota 2018. gada 14. februārī].

⁶⁷ Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijas informācija. Hāgas 2007.gada uzturlīdzekļu konvencija. Pieejama: http://www.ugf.gov.lv/lat/starptautiska_sadarbiba/hagas_2007_gada_uzturlidzeklu_konvencija/ [aplūkota 2018. gada 14. aprīlī].

⁶⁸ К вопросу о присоединении Российской Федерации к Конвенции о международной системе взыскания алиментов в отношении детей и других членов семьи от 23 ноября 2007 года (Тригубович Н.В.), <3> Российская Федерация принимала участие в подготовке текста Конвенции в ходе работы Двадцать первой сессии. Однако до настоящего времени не подписала и не ратифицировала Конвенцию. Pieejams: <http://lexandbusiness.ru/view-article.php?id=8613> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].

Done at New York on 20 June 1956).⁶⁹ Šai konvencijai nav pievienojušās, parakstījušās un ratificējušās, ne Latvijas Republika, ne Krievijas Federācija.⁷⁰

1956. gada 24. oktobra Hāgas konvencija par tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz bērnu uzturlīdzekļu nodrošināšanas pienākumu (Convention of 24 October 1956 on the law applicable to maintenance obligations towards children).⁷¹ Šai konvencijai nav pievienojušās, parakstījušās un ratificējušās, ne Latvijas Republika, ne Krievijas Federācija.⁷²

1958. gada 15. aprīļa Hāgas konvencija par lēmumu par atzīšanu un izpildi bērnu uzturēšanas saistību lietās (15 April 1958 concerning the recognition and enforcement of decisions relating to maintenance obligations towards children).⁷³ Šai konvencijai nav pievienojušās, parakstījušās un ratificējušās, ne Latvijas Republika, ne Krievijas Federācija.⁷⁴

⁶⁹ 1956. gada 20. jūnija Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par uzturlīdzekļu piedziņu ārvalstīs (United Nations Convention on the Recovery Abroad of Maintenance. Done at New York on 20 June 1956). Pieejama: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201268/volume-1268-A-3850-English.pdf> [aplūkots 2018. gada 13. aprīlī].

⁷⁰ Valstu saraksts, kuras parakstījušās un ratificējušās 1956. gada 20. jūnija Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par uzturlīdzekļu piedziņu ārvalstīs (Maintenance Obligations Convention on the Recovery Abroad of Maintenance, New York, 20 June 1956). Pieejams: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XX-1&chapter=20&Temp=mtdsg3&clang=en [aplūkots 2018. gada 13. aprīlī].

⁷¹ 1956. gada 24. oktobra Hāgas konvencija par tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz bērnu uzturlīdzekļu nodrošināšanas pienākumu (Hague Conference on Private international law. Convention of 24 October 1956 on the law applicable to maintenance obligations towards children). Pieejama: <https://assets.hcch.net/docs/ba880fff-dfc8-4081-aa34-5f6ed0b5ea13.pdf> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].

⁷² Valstu saraksts, kuras parakstījušās un ratificējušās 1956. gada 24. oktobra Hāgas konvenciju par tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz bērnu uzturlīdzekļu nodrošināšanas pienākumu (Status Table Hague Conference on Private international law. Convention of 24 October 1956 on the law applicable to maintenance obligations towards children). Pieejams: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=37> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].

⁷³ 1958. gada 15. aprīļa Hāgas konvencija par lēmumu par atzīšanu un izpildi bērnu uzturēšanas saistību lietās (Hague Conference on Private international law. 15 April 1958 concerning the recognition and enforcement of decisions relating to maintenance obligations towards children). Pieejama: <https://assets.hcch.net/docs/a7e77bca-f154-47f0-b57d-d1da9c4998a8.pdf> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].

⁷⁴ Valstu saraksts, kuras parakstījušās un ratificējušās 1958. gada 15. aprīļa Hāgas konvenciju par lēmumu par atzīšanu un izpildi bērnu uzturēšanas saistību lietās (Status Table Hague Conference on Private international law. 15 April 1958 concerning the recognition and enforcement of decisions relating to maintenance obligations towards children). Pieejams: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=38> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].

1973. gada 2. oktobra Hāgas konvencija par tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz uzturēšanas saistībām (Convention of 2 October 1973 on the Law Applicable to Maintenance Obligations).⁷⁵ Šai konvencijai nav pievienojušās, parakstījušās un ratificējušās, ne Latvijas Republika, ne Krievijas Federācija.⁷⁶

1973. gada 2. oktobra Hāgas konvencija par lēmumu atzīšanu un izpildi uzturēšanas saistību jomā (Convention of 2 October 1973 on the Recognition and Enforcement of Decisions Relating to Maintenance Obligations).⁷⁷ Šai konvencijai nav pievienojušās, parakstījušās un ratificējušās, ne Latvijas Republika, ne Krievijas Federācija.⁷⁸

No augstāk minētā izriet autora secinājums, ja tiks denonsēts 1993. gada 3. februāra Līgums starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās, tad faktiski zūd iespēja taisnīgam tiesību noregulējumam bērnu uzturlīdzekļu jomā, lietās ar ārvalsts elementu starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju, jo Krievijas Federācijai nav saistoša Latvijas tiesas sprieduma atzīšana un izpildīšana. Bērna likumīgajam pārstāvim atliek tikai iespēja mēģināt piedzīt uzturlīdzekļus iesniedzot prasību Krievijas Federācijas tiesā.

Tas pats secinājums ir attiecināms uz visām jomām un visām trešajām valstīm ar kurām Latvijas Republika ir noslēgusi tiesiskās palīdzības līgumus, ja vien šīs

⁷⁵ 1973. gada 2. oktobra Hāgas konvencija par tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz uzturēšanas saistībām (Hague Conference on Private international law. Convention of 2 October 1973 on the Law Applicable to Maintenance Obligations). Pieejama: <https://assets.hcch.net/docs/86a87ff7-e700-4e05-a40c-61090beecb9c.pdf> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].

⁷⁶ Valstu saraksts, kuras parakstījušās un ratificējušās 1973. gada 2. oktobra Hāgas konvenciju par tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz uzturēšanas saistībām (Status Table Hague Conference on Private international law. Convention of 2 October 1973 on the Law Applicable to Maintenance Obligations). Pieejams: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=86> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].

⁷⁷ 1973. gada 2. oktobra Hāgas konvencija par lēmumu atzīšanu un izpildi uzturēšanas saistību jomā (Hague Conference on Private international law. Convention of 2 October 1973 on the Recognition and Enforcement of Decisions Relating to Maintenance Obligations). Pieejama: <https://assets.hcch.net/docs/d7d884ee-954e-49b1-bbb4-b6380a1bb1bd.pdf> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].

⁷⁸ Valstu saraksts, kuras parakstījušās un ratificējušās 1973. gada 2. oktobra Hāgas konvencija par lēmumu atzīšanu un izpildi uzturēšanas saistību jomā (Status Table Hague Conference on Private international law. Convention of 2 October 1973 on the Recognition and Enforcement of Decisions Relating to Maintenance Obligations). Pieejams: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=85> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].

valstis un Latvijas Republika vai Eiropas Savienība nav pievienojušās tiem starptautiskajiem daudzpusējiem līgumiem, tos parakstījušas un ratificējušas, kuri paredz konkrētu tiesisko attiecību regulējumu starptautisko privāttiesību jomā.

Kā atsevišķu piemēru var modelēt iespējamo situāciju, ja Latvijas tiesas spriedumu par uzturlīdzekļu piedziņu bērnam, kura domicils ir Latvijā, jānodod atzīšanai un izpildei attiecībā uz personu, kuras **pastāvīgā dzīvesvieta ir Krimā**. No vienas puses, **ja persona ir Krievijas pilsonis**, tad saskaņā ar 1993. gada 3. februāra Līgumu starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās Latvijas tiesas spriedums atzīšanai un izpildei jānodod Krievijas Federācijai.

ANO Ģenerālā asambleja 2014. gada 27. martā ar pārlicinošu balsu pārsvaru pieņēma rezolūciju pret Krimas aneksiju. ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcija A/RES/68/262 Par Ukrainas teritoriālo integritāti (Resolution adopted by the General Assembly on 27 March 2014, 68/262. Territorial integrity of Ukraine)⁷⁹ atsaucas uz ANO Hartu un virkni starptautisku dokumentu, kas garantē Ukrainas suverenitāti un drošību esošajās, starptautiski atzītajās robežās. Rezolūcijā īpaši uzsvērts, ka 2014.gada 16.martā Krimas Autonomajā Republikā un Sevastopolē notikušais referendums ticis īstenots bez Ukrainas pilnvarojuma, nav atzīts un nevar tikt uzskatīts par pamatu jebkādam Krimas Autonomās republikas vai Sevastopoles pilsētas statusa izmaiņām. Tādēļ visas valstis, starptautiskās organizācijas un specializētās aģentūras aicinātas neatzīt Krimas autonomās republikas un Sevastopoles pilsētas statusa izmaiņas uz minētā referenduma pamata, kā arī atturēties no jebkādas rīcības, kuru varētu interpretēt kā šādu statusa izmaiņu atzīšanu. Tāpat visas puses aicinātas nekavējoties īstenot tiešu politisku dialogu, lai situāciju atrisinātu mierīgā ceļā. Rezolūcijā apliecināts atbalsts starptautisko organizāciju centieniem palīdzēt Ukrainai aizsargāt visu tās iedzīvotāju, tostarp arī minoritātēm piederošo, tiesības.

⁷⁹ ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcija A/RES/68/262 Par Ukrainas teritoriālo integritāti (United Nations General Assembly. Resolution adopted by the General Assembly on 27 March 2014, 68/262. Territorial integrity of Ukraine). Pieejama: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/68/262 [aplūkota 2018. gada 12. aprīlī].

Par rezolūcijas pieņemšanu balsoja 100 asamblejas locekļi, pret 11, bet 58 no balsošanas atturējās. Pret balsoja Krievijas Federācija, Zimbabve, Ziemeļkoreja, Sīrija, Sudāna, Kuba, Nikaragva, Bolīvija, Venecuēla, Baltkrievija un Armēnija.

2014. gada 6. martā Latvijas Republikas Saeima pieņēma paziņojumu Par Krievijas agresiju Ukrainā,⁸⁰ kurā nosoda Krievijas Federācijas militāro agresiju Ukrainā un uzsver Latvijas nemainīgo atbalstu Ukrainas suverinitātei un teritoriālajai vienotībai.

Ārlietu ministra starptautisko un Eiropas tiesību neatkarīgo ekspertu padomes priekšsēdētājs, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes lektors Māris Lejnietis 2017.gada 8.decembra prezentācijā “Par atsevišķiem Krievijas realizētās Krimas pussalas aneksijas neatzīšanas aspektiem”, atsaucoties uz Starptautisko un Eiropas tiesību neatkarīgo ekspertu padomes viedokliar lūgumu sniegt viedokli par sekojošiem jautājumiem atzīmēja, ka situācija ar Krievijas Federācijas Krimas pussalas okupācija (aneksija) ir salīdzināma ar Namībijas lietu ANO Starptautiskajā tiesā. Konsultatīvā atzinuma 125. punkts nosaka “Vispārinot, Dienvidāfrikas pārvaldes šajā teritorijā neatzīšana nedrīkst liegt Namībijas tautai ieguvumus no starptautiskās sadarbības. Īpaši, kamēr Dienvidāfrikas **valdības oficiālie akti**, kuri veikti Namībijas vārdā vai saistībā ar to pēc mandāta pārtraukšanas **ir prettiesiski un spēkā neesoši**, *spēkā neesamība nevar tikt attiecināta uz tiem aktiem, kuru ignorēšanas efekts varētu nodarīt kaitējumu teritorijas iedzīvotājiem, piemēram, dzimšanas, nāves un laulību reģistrācija.*”⁸¹

Autora ieskatā izriet konsekvence, ka uzturlīdzekļu piedziņa bērnam pieskaitāma tādām tiesiskām attiecībām, kurām nedrīkst nodarīt kaitējumu, neskatoties uz to, ka Krimas pussalas pievienošana Krievijas Federācijai ir starptautiski nosodāma un atzīstama par okupāciju. Tas savukārt nozīmē arī to, ka ja

⁸⁰ Par Krievijas agresiju Ukrainā. Latvijas Republikas Saeimas paziņojums. Pieņemts 06.03.2014. [12.04.2018]. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/264841-par-krievijas-agresiju-ukraina>

⁸¹ Lejnietis M, Par atsevišķiem Krievijas realizētās Krimas pussalas aneksijas neatzīšanas aspektiem. Pieejams: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:FpilC9mU-e4J:https://www.tm.gov.lv/files/l1_MjAxNy8xMS0xMi9wcmV6ZW50csSBY2lqYXMvTS5MZWpuaWVrcyBQYXlgYXRzZXZpxaHEt2llbSBLcmllldmlqYXMgcmVhbGl6xJN0xIFzIEtyaW1hcyBwdXNzYWxhcyBhbmVrc2lqYXMgcmVhdHrEq8WhYW5hcy5wcHR4/2017/11-12/prezentr%25C4%2581cijas/M.Lejnietis%2520Par%2520atsevi%25C5%25A1%25C4%25B7iem%2520Krievijas%2520realiz%25C4%2593t%25C4%2581s%2520Krimas%2520pussalas%2520aneksijas%2520neatz%25C4%25AB%25C5%25A1anas.pptx+%&cd=1&hl=lv&ct=clnk&gl=lv [aplūkots 2018. gada 12. aprīlī].

Krievijas Federācijas tiesā, kura teritoriāli atrodas Krimas pussalā, tiks pieņemts spriedums par uzturlīdzekļu piedziņu no Latvijas Republikas pilsoņa (nepilsoņa) par labu bērnam, kura pastāvīgā dzīves vieta ir Krimas pussala, būtu atzīstams un pieņemams izpildīšanai Latvijas Republikā.

AVOTU SARAKSTS

Izmantotā literatūra

1. Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007.
2. Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības. Rīga: Zvaigzne ABC, 1998.
3. Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības I. Rīga : Zvaigzne ABC, 2010.
4. Kucina I. “Ieskats tiesiskās palīdzības līgumu neviennozīmīgā interpretācijā”. Jurista Vārds, 2013. gada 30. jūlijs. Nr. 31 (782)

5. Mieriņa A. Starptautiskās privāttiesības: ģenēze un sistēma. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015.
6. Neimanis J. Ievads tiesībās. Rīga: zv. adv. J. Neimanis, 2004.
7. Ostrovska L. Ārējo normatīvo tiesību aktu hierarhija pēc Latvijas pievienošanās Eiropas Savienībai (II). Likums un Tiesības, 8. sēj., nr. 3, 2006.
8. Tuvikiene A. "Starptautisko tiesiskā palīdzības līgumu piemērošana Eiropas Savienības un nacionālo tiesību gaismā". Jurista Vārds, 2015. gada 25. augusts. Nr. 33 (885)
9. Vasariņš N, Krastiņš U. Tiesību akta apstrīdēšana Eiropas Savienības tiesā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015.
10. Vīgante S, Latvijas Republikas Tieslietu ministrija. Eiropas Savienības tiesību ieviešanas rokasgrāmata, 2014, Pieejama: <https://www.tm.gov.lv/lv/daliba-es/es-tiesibu-ieviesanas-rokasgramata> [aplūkota: 2018. gada 6. martā].
11. Hartley T.C. International Commercial Litigation: Text, Cases and Materials on Private International Law. New York: Cambridge University Press, 2009.

Normatīvie akti

Starptautiskās konvencijas

1. 1956. gada 20. jūnija Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par uzturlīdzekļu piedziņu ārvalstīs (United nations Convention on the Recovery Abroad of Maintenance. Done at New York on 20 June 1956). Pieejama: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201268/volume-1268-A-3850-English.pdf> [aplūkota 2018. gada 13. aprīlī].
2. Valstu saraksts, kuras parakstījušas un ratificējušas 1956. gada 20. jūnija Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par uzturlīdzekļu piedziņu ārvalstīs (Maintenance Obligations Convention on the Recovery Abroad of Maintenance, New York, 20 June 1956). Pieejams: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XX-1&chapter=20&Temp=mtdsg3&clang=en [aplūkots 2018. gada 13. aprīlī].
3. 1956. gada 24. oktobra Hāgas konvencija par tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz bērnu uzturlīdzekļu nodrošināšanas pienākumu (Hague Conference on Private international law. Convention of 24 October

1956 on the law applicable to maintenance obligations towards children).

Pieejama: <https://assets.hcch.net/docs/ba880fff-dfc8-4081-aa34-5f6ed0b5ea13.pdf> [aplūkota 2018. gada 14. aprīlī].

4. Valstu saraksts, kuras parakstījušas un ratificējušas 1956. gada 24. oktobra Hāgas konvenciju par tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz bērnu uzturlīdzekļu nodrošināšanas pienākumu (Status Table Hague Conference on Private international law. Convention of 24 October 1956 on the law applicable to maintenance obligations towards children). Pieejams: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=37> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].
5. 1958. gada 15. aprīļa Hāgas konvencija par lēmumu par atzīšanu un izpildi bērnu uzturēšanas saistību lietās (15 April 1958 concerning the recognition and enforcement of decisions relating to maintenance obligations towards children). Pieejama: <https://assets.hcch.net/docs/a7e77bca-f154-47f0-b57d-d1da9c4998a8.pdf> [aplūkota 2018. gada 14. aprīlī].
6. Valstu saraksts, kuras parakstījušas un ratificējušas 1958. gada 15. aprīļa Hāgas konvencija par lēmumu par atzīšanu un izpildi bērnu uzturēšanas saistību lietās (Status Table Hague Conference on Private international law. 15 April 1958 concerning the recognition and enforcement of decisions relating to maintenance obligations towards children). Pieejams: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=38> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].
7. 1973. gada 2. oktobra Hāgas konvencija par tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz uzturēšanas saistībām (Convention of 2 October 1973 on the Law Applicable to Maintenance Obligations). Pieejama: <https://assets.hcch.net/docs/86a87ff7-e700-4e05-a40c-61090beecb9c.pdf> [aplūkota 2018. gada 14. aprīlī].
8. Valstu saraksts, kuras parakstījušas un ratificējušas 1973. gada 2. oktobra Hāgas konvenciju par tiesību aktiem, kas piemērojami attiecībā uz uzturēšanas saistībām (Status Table Hague Conference on Private international law. Convention of 2 October 1973 on the Law Applicable to Maintenance Obligations).Pieejams:

<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=86>

[aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].

9. 1973. gada 2. oktobra Hāgas konvencija par lēmumu atzīšanu un izpildi uzturēšanas saistību jomā (Convention of 2 October 1973 on the Recognition and Enforcement of Decisions Relating to Maintenance Obligations). Pieejama: <https://assets.hcch.net/docs/d7d884ee-954e-49b1-bbb4-b6380a1bb1bd.pdf> [aplūkota 2018. gada 14. aprīlī].
10. Valstu saraksts, kuras parakstījušas un ratificējušas 1973. gada 2. oktobra Hāgas konvenciju par lēmumu atzīšanu un izpildi uzturēšanas saistību jomā (Status Table Hague Conference on Private international law. Convention of 2 October 1973 on the Recognition and Enforcement of Decisions Relating to Maintenance Obligations). Pieejams: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=85> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].
11. Hāgas 2007. gada 23. novembra Konvencija par uzturlīdzekļu bērniem un cita veida ģimenes uzturēšanas līdzekļu pārrobežu piedziņu. Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:22011A0722%2802%29&qid=1406636523752&from=EN> [aplūkota 2018. gada 14. februārī].
12. ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcija A/RES/68/262 Par Ukrainas teritoriālo integritāti (United Nations General Assembly. Resolution adopted by the General Assembly on 27 March 2014, 68/262. Territorial integrity of Ukraine). Pieejama: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/68/262 [aplūkota 2018. gada 12. aprīlī].

Eiropas Savienības tiesību akti

13. Līgums par Eiropas Savienības darbību. Konsolidētā versija. Oficiālais Vēstnesis, 26.10.2012. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> [aplūkots 2018. gada 13. aprīlī].
14. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1049/2001 (2001. gada 30. maijs) par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas

- dokumenti. Oficiālais Vēstnesis, 31.05.2001. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32001R1049> [aplūkota 2018. gada 14. aprīlī].
15. Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu. Oficiālais Vēstnesis, 23.12.2003. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32003R2201> [aplūkota 2018. gada 24. februārī].
16. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II). Oficiālais Vēstnesis, 31.07.2007. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32007R0864> [aplūkota 2018. gada 12. martā].
17. ES Padomes Regula (EK) Nr. 4/2009 (2008. gada 18. decembris) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās. Oficiālais Vēstnesis, 10.01.2009. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=celex%3A32009R0004> [aplūkota 2018. gada 13. martā].
18. ES Komisija. ES Komisijas deklarācija Nr. 11191/09 (2009. gada 29. jūnijs). Pieejama: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=LV&f=ST%2011191%202009%20ADD%201%20REV%201> [aplūkota 2018. gada 13. aprīlī].
19. Padomes Regula (EK) Nr. 664/2009 (2009. gada 7. jūlijs), ar ko izveido procedūru sarunu risināšanai un divpusēju nolīgumu noslēgšanai starp dalībvalstīm un trešām valstīm par jurisdikciju, spriedumu un lēmumu atzīšanu un izpildi laulības lietās, lietās par vecāku atbildību un uzturēšanas saistību lietās, un tiesību aktiem, kas piemērojami uzturēšanas saistību lietās. Oficiālais Vēstnesis, 31.07.2009. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32009R0664> [aplūkota 2018. gada 13. aprīlī].
20. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 662/2009 (2009. gada 13. jūlijs), ar ko izveido procedūru sarunu risināšanai un nolīgumu

noslēgšanai starp dalībvalstīm un trešām valstīm par konkrētiem jautājumiem saistībā ar tiesību aktiem, kas piemērojami līgumiskām un ārpuslīgumiskām saistībām. Oficiālais Vēstnesis, 31.07.2009. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32009R0662> [aplūkots 2018. gada 13. aprīlī].

21. ES Padomes lēmums (2009/941/EK) par to, lai Eiropas Kopiena noslēgtu Hāgas 2007. gada 23. novembra Protokolu par uzturēšanas saistībām piemērojamiem tiesību aktiem (2009. gada 30. novembris). Oficiālais Vēstnesis, 16.12.2009. Pieejams: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=OJ:JOL_2009_331_R_0017_01 [aplūkots 2018. gada 12. aprīlī].
22. ES Padomes Regula (ES) Nr. 1259/2010 (2010. gada 20. decembris), ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai. Oficiālais Vēstnesis, 29.12.2010. Pieejama: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32010R1259> [aplūkots 2018. gada 15. martā].
23. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (Brisele Ibis). Oficiālais Vēstnesis, 20.12.2012. Pieejama: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32012R1215> [aplūkots 2018. gada 14. martā].

Tiesiskās palīdzības līgumi

24. Līgums starp Latvijas Republiku un Krievijas Federāciju par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 30.11.1999. Nr. 394/396. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/533> [aplūkots 2018. gada 24. februārī].
25. Līgums starp Moldovas Republiku un Latvijas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 04.10.1995. Nr. 152. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=37059> [aplūkots 2018. gada 24. februārī].

26. Līgums starp Latvijas Republiku un Baltkrievijas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 07.02.1995. Nr. 19. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=33834> [aplūkots 2018. gada 3. martā].
27. Līgums starp Latvijas Republiku un Ukrainu par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes, darba un krimināllietās. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 31.10.1995. Nr. 168. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=203281> [aplūkots 2018. gada 3. martā].
28. Līgums starp Latvijas Republiku un Uzbekistānas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes, darba un krimināllietās. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 27.09.1996. Nr. 162. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=40614> [aplūkots 2018. gada 4. martā].
29. Latvijas Republikas un Kirgīzijas Republikas līgums par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes un krimināllietās. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 02.06.1998. Nr. 159/161. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/427> [aplūkots 2018. gada 4. martā].
30. Līgums starp Latvijas Republiku un Polijas Republiku par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām civilajās, ģimenes, darba un krimināllietās. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 07.02.1995. Nr. 19. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=33833> [aplūkots 2018. gada 11. martā].
31. Līgums par tiesisko palīdzību un tiesiskajām attiecībām starp Latvijas Republiku, Igaunijas Republiku un Lietuvas Republiku. Starptautisks līgums. Latvijas Vēstnesis, 14.07.2000. Nr. 259/261. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/804> [aplūkots 2018. gada 11. martā].

Latvijas normatīvie akti

32. Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē: LV likums. Pieņemts 08.05.2003. [16.03.2018.]. Pieejami: <https://likumi.lv/ta/id/75141-grozijumi-latvijas-republikas-satversme>

33. Administratīvā procesa likums: LV likums. Pieņemts 25.10.2001.
[16.03.2018.]. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=55567>
34. Par Hāgas konvenciju par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību attiecībā uz vecāku atbildību un bērnu aizsardzības pasākumiem: LV Likums. Pieņemts 17.10.2002. [14.04.2018.]
Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=67818>
35. Par Krievijas agresiju Ukrainā. Latvijas Republikas Saeimas paziņojums.
Pieņemts 06.03.2014. [12.04.2018.]. Pieejams:
<https://likumi.lv/ta/id/264841-par-krievijas-agresiju-ukraina>
36. Ministru kabineta 2015. gada 24. februāra sēdes protokola 54.§.
[13.04.2018.]. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=272577>

Latvijas tiesu prakse

37. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2010. gada 26.maija LĒMUMS Lietā Nr. SPC-7. Pieejams:
<https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=15&ad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwic5a-q3oLbAhWjJ5oKHe9-B5Q4ChAWCD4wBA&url=http%3A%2F%2F31.24.192.35%2Fdownload%2F3257&usg=AOvVaw0iePLz8o7eJO6IF6dWkws3> [aplūkots 2018. gada 12. aprīlī].

Avoti internetā un citi avoti

38. Tieslietu ministrija. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību aktiem. Pieejams:
<https://www.tm.gov.lv/lv/cits/eiropas-parlamenta-un-padomes-regula-ek-nr-864-2007-2007-gada-11-julijis-par-tiesibu-aktiem-> [aplūkots 2018. gada 12. martā].
39. Tieslietu ministrija. Projekts Nr. JUST/2010/JCIV/AG/0011-30-CE-0421092/00-75 „Jaunākās attīstības tendences pārrobežu ģimenes lietās Eiropas Savienībā: uzturēšanas saistības un laulības šķiršanai piemērojamais likums”, 18. lpp. Pieejams:
https://www.tm.gov.lv/files/archieve/lv_prez_11dok.pdf [aplūkots 2018. gada 5. martā].

40. Eiropas Komisijas īpašās programmas "Civiltiesības" projekts „Jaunākās attīstības tendences pārrobežu ģimenes lietās Eiropas Savienībā: uzturēšanas saistības un laulības šķiršanai piemērojamais likums”. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/jaunakas-attistibas-tendences-parrobezu-gimenes-lietas-eiropas-savieniba-uzturesanas-saistibas-un-la> [aplūkots 2018. gada 13. martā].
41. Tieslietu ministrija. Regula (EK) Nr. 1215/2015 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās jeb Briseles Ibis regula. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/priekslukums-eiropas-parlamenta-un-padomes-regula-par-jurisdikciju-un-spriedumu-atzisanu-un-izpild> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].
42. Tieslietu Ministrija. Piemērojamais likums līgumsaistībām un ārpuslīgumiskām saistībām. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/piemerojamais-likums-ligumsaistibam-un-arpusligumiskam-saistibam-1> [aplūkots: 2018. gada 13. martā].
43. Tieslietu Ministrija. 2007.gada Hāgas protokols par uzturēšanas saistībām piemērojamo likumu. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/lv-sadarbiba-2007-gada-hagas-protokols-par-uzturesanas-saistibam-piemerojamo-likumu-html> [aplūkots 2018. gada 12. aprīlī]; Protocol on the law applicable to maintenance obligations (Concluded 23 november 2007). Pieejams: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=133> [aplūkots 2018. gada 12. aprīlī].
44. Tieslietu Ministrija. 2007.gada Hāgas protokols par uzturēšanas saistībām piemērojamo likumu. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/lv-sadarbiba-2007-gada-hagas-protokols-par-uzturesanas-saistibam-piemerojamo-likumu-html> [aplūkots 2018. gada 12. aprīlī].
45. Tieslietu ministrija. Tiesiskās palīdzības līgumi ar Krievijas Federāciju, Ukrainu, Baltkrievijas Republiku, Uzbekistā. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/lv-sadarbiba-tiesiskas-palidzibas-ligumi-vecaku-atbildibas-lietas-html> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].

46. Tieslietu Ministrija. Starptautiskā tiesiskā sadarbība. Pieejams:
<https://www.tm.gov.lv/lv/cits/v-tiesiska-sadarbiba> [aplūkots 2018. gada 17. martā].
47. Tieslietu Ministrija. Tiesiskās palīdzības līgumi ar Krievijas Federāciju, Ukrainu, Baltkrievijas Republiku, Uzbekistānas Republiku, Kirgīzijas Republiku un Moldovas Republiku (piemērojamais likums laulības lietās). Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/cits/tiesiskas-palidzibas-ligumi-ar-krievijas-federaciju-ukrainu-baltkrievijas-republiku-uzbekistanas-rep-1> [aplūkots 2018. gada 17. martā].
48. Tieslietu Ministrija. Tiesiskās palīdzības līgumi ar Krievijas Federāciju, Ukrainu, Baltkrievijas Republiku, Uzbekistānas. Pieejams:
<https://www.tm.gov.lv/lv/cits/tiesiskas-palidzibas-ligumi-ar-krievijas-federaciju-ukrainu-baltkrievijas-republiku-uzbekistanas-> [aplūkots 2018. gada 17. martā].
49. Tieslietu Ministrija. Piemērojamais likums līgumsaistībām un ārpuslīgumiskām saistībām. Pieejams:
<https://www.tm.gov.lv/lv/cits/piemerojamais-likums-ligumsaistibam-un-arpusligumiskam-saistibam-1> [aplūkots: 2018. gada 13. martā].
50. Latvijas Universitātes zinātniskā konference (2018. gada 24. februāris), sekcija “Starptautisko privāttiesību un Eiropas Savienības tiesību aktuālās problēmas” (20:00-33:00 minūte). Pieejama:
<https://www.youtube.com/watch?v=67ckVu1BwrU> [aplūkota 2018. gada 13. aprīlī].
51. Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijas informācija. Hāgas 2007. gada uzturlīdzekļu konvencija. Pieejama:
http://www.ugf.gov.lv/lat/starptautiska_sadarbiba/hagas_2007_gada_uzturli_dzeklu_konvencija/ [aplūkota 2018. gada 14. aprīlī].
52. Lejnicks M, Par atsevišķiem Krievijas realizētās Krimas pussalas aneksijas neatzīšanas aspektiem. Pieejams:
https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:FpilC9mU-e4J:https://www.tm.gov.lv/files/11_MjAxNy8xMS0xMi9wcmV6ZW50csSBY2lqYXMvTS5MZWpuaWVrcyBQYXlgYXRzZXZpxaHEt2llbSBLcmllldmlqYXMgcmVhbGl6xJN0xIFzIEtyaW1hcyBwdXNzYWxhcyBhbmVrc2lqYXMGbmVhdHrEq8WhYW5hcy5wcHR4/2017/11-

[12/prezentr%25C4%2581cijas/M.Lejnieks%2520Par%2520atsevi%25C5%25A1%25C4%25B7iem%2520Krievijas%2520realiz%25C4%2593t%25C4%2581s%2520Krimas%2520pussalas%2520aneksijas%2520neatz%25C4%25AB%25C5%25A1anas.pptx+%&cd=1&hl=lv&ct=clnk&gl=lv](https://www.lejnieks.lv/prezentr%25C4%2581cijas/M.Lejnieks%2520Par%2520atsevi%25C5%25A1%25C4%25B7iem%2520Krievijas%2520realiz%25C4%2593t%25C4%2581s%2520Krimas%2520pussalas%2520aneksijas%2520neatz%25C4%25AB%25C5%25A1anas.pptx+%&cd=1&hl=lv&ct=clnk&gl=lv) [aplūkots 2018. gada 12. aprīlī].

53. Тригубович Н.В., К вопросу о присоединении Российской Федерации к Конвенции о международной системе взыскания алиментов в отношении детей и других членов семьи от 23 ноября 2007 года, <3> Российская Федерация принимала участие в подготовке текста Конвенции в ходе работы Двадцать первой сессии. Однако до настоящего времени не подписала и не ратифицировала Конвенцию. Pieejams: <http://lexandbusiness.ru/view-article.php?id=8613> [aplūkots 2018. gada 14. aprīlī].